

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

TEOREETTINEN TURVAKOTISIMULAATIO

Väkivaltaerityinen työ

TEKIJÄT: Jussi Arbelius
Johanna Korhonen

Koulutusala			
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala			
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma			
Sosionomin tutkinto-ohjelma			
Työn tekijät			
Jussi Arbelius ja Johanna Korhonen			
Työn nimi			
Teoreettinen turvakotisimulaatio. Väkivaltaerityinen työ			
Päiväys	13.2.2018	Sivumäärä/Liitteet	43
Ohjaajat			
Minna Kaija-Kortelainen ja Anne Walden			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t)			
Ihalantupa ja Polku Oy, Satuniemi Oy			
Tiivistelmä			
<p>Opinnäytetyö oli kehittämistyö, jonka tavoitteena oli tutkia turvakotityön asiakastyötä, turvallisuutta sekä väkivaltaerityistä työtä. Simulaatiossa perehdyttiin kiinteistön sekä turvallisuuden näkökulmiin. Opinnäytetyössä perehdyttiin lasten osallisuuteen väkivaltatyössä. Toimeksiantajana oli Kiuruvedellä ja Iisalmessa toimiva yksityinen lastensuojelutyötä tarjoava konserni Sijaiskoti Satuniemi Oy / Ihalantupa ja Polku Oy.</p> <p>Opinnäytetyössä tutkittiin teoreettisesti väkivaltatyötä, turvakodeissa tehtävää väkivaltaerityistä työtä ja lapsityön kriisityötä. Kehittämistehtävä oli turvakotisimulaatio, jossa etsittiin kaksi potentiaalista kiinteistöä turvakotitoiminnan aloittamiselle ja arvioitiin niitä turvakotipalvelujen kansallisten laatusuosituksen mukaan. Opinnäytetyön kehittämisosassa käytiin läpi opinnäytetyön etenemisprosessi aina ideoinnista mahdolliseen jatkotutkimukseen asti sekä esitellään turvakotipalvelujen tuottamiseen tarvittava henkilöstö ja henkilöstöltä vaadittava koulutus.</p> <p>Opinnäytetyö tuotti hyödyllistä materiaalia toimeksiantajalle ylläpitää jatkuvaa kehitystä yksityisenä palveluntuottajana sosiaalialalla. Väkivaltatyön asiakaskenttä on laaja ja monisäikeinen. Simulaatio on käyttökelpoinen osa turvakodin käynnistämiseen, mutta vaatii vielä jatkotutkimuksia ja erillisen kehittämistehtävän toiminnan käynnistämiseen.</p>			
Avainsanat			
Turvakoti, väkivaltatyö, kriisityö, turvallisuus, lapsinäkökulma			

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Authors Jussi Arbelius and Johanna Korhonen			
Title of Thesis Theoretical shelter simulation. Specialiezed violence work			
Date	13.2.2018	Pages/Appendices	43
Supervisors Minna Kaija-Kortelainen and Anne Walden			
Client Organisation /Partners Fosterhome Ihalan Tupa ja Polku Oy, Satuniemi Oy			
<p>Abstract</p> <p>This thesis was a development project. The aim in this thesis was to get study with specialized violence work and potential premises which where suitable for shelter work. This thesis was orientated to kids involvement in violence work. The client organization of this thesis was a corporation providing child welfare services Sijaiskoti Satuniemi Oy/ Ihalan Tupa ja Polku Oy which is located in Kiuruvesi and Iisalmi.</p> <p>This thesis studied violence work in general, special domestic violence work used in shelters and crisis intervention in child welfare. Shelter simulation includes theory about safety. for this simulation there were two potential premises for safehouse startup. This premises were rated by national quality recommendations. Thesis advancement process was processed in the development section from ideation to possible spin-off and introduced the workforce and their required qualification for violence work.</p> <p>This thesis produced alot of usefull information to the client organization so that they can maintain their ongoing improvement as a child welfare service provider in social services. Violence work sector is wide-raging. This modeling was a usefull part of starting a shelter but it needs more research and a separate simulation for startup.</p>			
<p>Keywords</p> <p>Safehouse, domesti violence, safety, children</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	TOIMEKSIANTAJA SIJAISKOTI SATUNIEMI OY JA IHALAN TUPA JA POLKU OY.....	7
3	VÄKIVALTA- JA VÄKIVALTAERITYINEN TYÖ TURVAKODISSA	8
3.1	Perhe- ja lähisuhdeväkivalta	11
3.2	Turvakotipalvelun ja väkivaltatyön järjestäminen	14
4	LAPSINÄKÖKULMA VÄKIVALTATYÖSSÄ	17
4.1	Lastensuojelu turvakodissa	18
4.2	Lapsityö turvakodissa	19
5	TURVALLISUUS TURVAKOTITYÖSSÄ.....	21
5.1	Turvallinen asiakastyö	21
5.2	Työntekijän ja yrittäjän näkökulma turvakodin turvallisuuteen	23
6	TEOREETTISEN TURVAKOTISIMULAATION KEHITTÄMISTYÖ.....	25
6.1	Turvakotisimulaation ideointi ja esisuunnittelu	27
6.2	Turvakotisimulaation suunnittelu.....	28
6.3	Turvakotitoiminnan potentiaaliset kiinteistöt	29
6.4	Turvakotipalvelujen henkilöstö	32
7	TURVAKOTISIMULAATION ARVIOINTI	34
8	TEOREETTISEN TURVAKOTISIMULAATION JATKOTUTKIMUSMAHDOLLISUUDET.....	38
9	PÄÄTÄNTÖ.....	39
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	40

1 JOHDANTO

Savon Sanomissa kesällä 2015 uutisoitiin siitä, miten turvakoteihin on yhä enemmän tulijoita (Elo 2015). Alkuvuodesta 2016 ihmisoikeuksia valvova järjestö Amnesty International julkaisi vuosiraportin. Raportissa Suomi sai vakavia moitteita naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja riittämättömistä resursseista ennaltaehkäistä, sekä auttaa naisia näissä tilanteissa (Amnesty International 2016.) Suomi on jäljessä muun muassa Ruotsia näissä toimien kehittämisessä. Suomi on tilastoitu naisille toiseksi väkivaltaisimmaksi maaksi EU:ssa. (Laurokari 2016). ”Suomessa ei ole esimerkiksi riittävästi turvakoteja tai ympärivuorokautista auttavaa puhelinta väkivallan uhreille.” (Amnesty International 2016.)

Opinnäytetyön tavoitteena on toteuttaa teoreettinen turvakotisimulaatio. Työssä etsitään turvakodille potentiaalisia toimitiloja ja arvioimme niiden toimivuutta, turvallisuutta sekä sopivuutta väkivalta erityisryhmien toteuttamiseen. Tämä työ koostuu teoriaosuudesta ja kehittämistyön turvakotisimulaatiosta. Teoria osuudessa rakennetaan ymmärrystä turvakotityössä tarvittavasta teoreettisesta tiedosta.

Opinnäytetyö on kehittämistehtävä toimeksiantajalle. Kiinnostus opinnäytetyötä kohtaan lähti väkivaltatyön kehittymättömyydestä nyky Suomessa. Toimeksiantajan kerrottua mahdollisuudesta olla osana väkivaltatyön kehittämistyössä Ylä-Savon alueella herätti mielenkiinnon. Koettiin väkivaltatyöhön perehtymisen sekä turvakotitoiminnan kehittämisen olevan haasteena omalle kehittyvälle ammattitaidolle. Tutkittuamme hieman aihetta totesimme turvakotitoiminnalle ja väkivaltaerityiselle työlle olevan huutava tarve.

Jo vuoden 2015 alusta uutisointien jälkeen valtio ilmoitti, että on päättänyt antaa lisärahoitusta turvakotitoimintaan kesäkuusta 2015 lähtien (THL 2015.) Hallitus on tehnyt esityksen eduskunnalle valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelujen tuottajalle vuonna 2014 ja laki on tullut voimaan 1. tammikuuta 2015. Turvakotipalvelun tuottajalle voitaisiin myöntää haettaessa valtion talousarvion puitteissa korvausta toimintaan, jonka tarkoituksena on erityisesti lähisuhdeväkivallan kohteena olevan henkilön ja hänen perheensä terveyden ja hyvinvoinnin sekä toimintakyvyn ylläpitäminen. (Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle 2014; valtioneuvoston asetus turvakotipalvelujen tuottamiselle asetettavista edellytyksistä 2015). Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen ja turvakotipalveluita kehittävä toimenpide Iisalmen alueelle.

Keskeisinä käsitteinä opinnäytetyössä ovat turvakoti, väkivaltatyö, kriisityö, turvallisuus ja lapsinäkökulma. Käsitteet ovat valikoituneet työn luonteen mukaan. Teoriaosuus on tehty sen pohjalta, mitä tietoa olemme tarvinneet luodaksemme teoreettisesti turvallisen turvakotiympäristön. Opinnäytetyössä otimme huomioon asiakastyön toteutuksen sekä väkivaltatyön luonteen muuhuun sosiaalityöhön verrattuna.

Turvakotityö on kestoltaan lyhytaikaista. Turvakodit on tarkoitettu perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille. Ne tarjoavat lyhytaikaista turvaa väkivallasta selviytymiseen ja turvaa asumiseen. Tavoitteena turvakotityössä on väkivaltakierteen katkaiseminen, seurausten hoitaminen ja vä-

kivallan ennaltaehkäiseminen. Tarkoitus on tarjota väkivaltaerityistä työtä kriisiapuna, joka kohdentuu uhrien ja tekijän auttamistyöhön. Tavallisesti turvakodissa ollaan muutamasta päivästä kahteen kuukauteen, eli kriisitilanteen vaatiman ajan. Aika määräytyy yksilöllisesti ja perheen tilanteen mukaan. Tukea voidaan järjestää myös tarvittaessa pitkäjänteisesti akuutin kriisitilanteen jälkeen. Turvakodin päätarkoitus on kuitenkin tarjota välitön suoja ja turva. (Ensi- ja turvakotien liitto 2016b; Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi 2014, 39–40; Ojuri ja Laitinen 2015, 13).

Vuonna 1999 tehtiin tutkimus, jossa arvioitiin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstön toimintaa ja valmiuksia perheväkivaltatilanteiden käsittelyssä. Tavoitteina oli muun muassa selvittää työntekijöiden nykyiseltään käyttämiä keinoja, koettuja esteitä sekä näkemyksiä kehittämistarpeista. Tutkimus toteutettiin muun muassa Kuopiossa. Työntekijöistä viidennes eli noin 22 prosenttia esitti, että erityis- ja kriisipalveluita tulisi lisätä. Turvakoteja, kriisiasuntoja ja erilaisia kriisipalveluja koettiin tarvittavan lisää. Paikkojen tulisi olla helposti saavutettavia matalan kynnyksen paikkoja, joista saisi niin asiakas kuin ammattihenkilöstö neuvoja ja ohjausta. (Perttu 1999, 47–48). Tarve turvakotitoiminnan kehittämiseksi Suomessa on ollut ilmeinen jo kohta 20 vuoden ajan.

Opinnäytetyössä tutkitaan teoreettisesti väkivaltatyötä yleisesti, turvakodeissa tehtävää väkivaltaerityistä työtä ja lapsityön kriisityötä. Kehittämistehtävämme on turvakotisimulaatio, jossa etsimme kaksi potentiaalista kiinteistöä turvakotitoiminnan aloittamiselle. Kiinnitämme kiinteistöjen valinnassa runsaasti huomiota turvallisuuteen, johon olemme perehtyneet myös teoriaosuudessa. Otamme huomioon työntekijän, yrittäjän ja asiakastyön näkökulmat kiinteistöjä vertailtaessa. Opinnäytetyön kehittämisosassa käymme läpi opinnäytetyön etenemisprosessin aina ideoinnista mahdolliseen jatko-tutkimukseen asti. Tavoitteena tässä opinnäytetyössä on perehtyä väkivaltaerityiseen työhön, potentiaaliin kiinteistöihin, jotka soveltuisivat turvakotitoiminnan toteuttamiseen sekä turvakotitoiminnan turvallisuuteen eri osapuolten näkökulmista.

2 TOIMEKSIANTAJA SIJAISKOTI SATUNIEMI OY JA IHALAN TUPA JA POLKU OY

Opinnäytetyön aihe tuli toimeksiantajalta lastensuojeluyksikkö Ihalan Tupa ja Polku Oy:ltä, jossa teimme aiemmin projektiointoja. Sijaiskoti Satuniemi Oy fuusioitui vuonna 2014 Ihalan Tupa ja Polku Oy:n kanssa. Toiminnan vastuuhenkilönä, toimitusjohtajana ja sijaiskotiäitinä toimii terveydenhoitaja, perheinterventtiokliinikko, psykoterapeutti Tarja Arbelius (Satuniemi 2016.) Toimeksiantajamme antoi idean mahdollisesta turvakotitoiminnasta Ylä-Savon alueelle. Opinnäytetyöstä jää yksi kansitettu kappale oppilaitoksen kirjastoon.

Yrityksen mukaan tarve turvakodille tälle alueelle oli ilmeinen. Terveys- ja sosiaalialan yksityinen tuotaja Attendo ja peruspalvelun kuntayhtymä Selänne, joka toimii Pyhäjärven, Haapajärven ja Reisjärven alueella, olivat jo tarjonneet mahdollisia asiakasperheitä toimeksiantajalle. Lisäksi Ihalan Tupa ja Polku Oy haluaa kehittää jo olemassa olevaa liiketoimintaa lastensuojeluyksiköistä.

Sijaiskoti Satuniemi Oy on seitsemänpaikkainen huostaanotetuille lapsille ja nuorille laitosluvulla toimiva koti Kiuruvedellä. Sijaiskodissa otetaan vastaan 0–18 vuotiaita lapsia ja nuoria. Satuniemessä on mahdollisuus myös perhekuntoutukselle. Satuniemi on moniammatillinen sijaiskoti, jossa sijaiskodin vanhemmat asuvat lasten ja nuorten kanssa samoissa tiloissa, siksi sen keskeisin tavoite on perhekeskeinen ja yhteisöllinen kasvatusturvallisessa sekä virikkeellisessä ympäristössä. Satuniemen erityisosaamiseen kuuluvat erityishoitoa tarvitsevien lasten ja nuorten psykiatrinen kasvatusturvallisuus, ohjaus ja kuntoutus. Terveystietämys ja sairaanhoidon tietämys ja ammattitaito antavat kokonaisvaltaista ammattitaitoa. (Satuniemi 2016).

Ihalan Tupa ja Polku Oy on seitsemänpaikkainen nuortenkoti Iisalmessa. Ihalan Tupa tarjoaa sijaishuoltoa psyykkisesti oireileville yli 10-vuotiaille lapsille ja nuorille, jotka hyötyvät yhteisöhoitokeinoista toteutettavasta kasvatuksesta ja kuntoutuksesta. Nuortenkoti on pieni ja kodinomainen psykiatrista tukea tarvitseville nuorille. Ihalan Tupa on turvallinen ja rauhallinen kasvuympäristö ja siellä on viihtyisät toimitilat sekä ammattitaitoinen ja riittävä henkilöstö. Perustehtävä on turvata nuorelle iänmukainen kasvu ja kehitys hänen yksilöllisyytensä ja erityistarpeensa huomioiden sekä tukea läheisten ihmissuhteiden jatkumista. Ihalan Tuvan hoito- ja kasvatustyössä keskeinen työmenetelmä on yhteisöhoito. Avainsanoja toiminnassa ovat yhteisöllisyys, vuorovaikutus ja toiminnallisuus. (Ihalan Tupa 2016).

Satuniemen ja Ihalan Tuvan henkilöstö määräytyy lain ja Valviran ohjeiden mukaisesti riittävästä henkilöstöstä. Tutkintoina työntekijöillä on esimerkiksi sosionomi (AMK), yhteisöpedagogi ja sairaanhoitaja (AMK). Valviran määräysten mukaan vähintään puolella henkilöstöön kuuluvalla on korkeakoulututkinto ja heidät on rekisteröity uuteen sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin. Uusi laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä tuli voimaan vuoden 2016 alusta. Terveystietämys puolella tällainen keskusrekisteri on ollut käytössä pidemmän aikaa. (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 2015).

3 VÄKIVALTA- JA VÄKIVALTAERITYINEN TYÖ TURVAKODISSA

Paavilainen ja Pösö (2003a) määrittelevät väkivallan yksiselitteisesti niin, että väkivalta on inhimillinen ja sosiaalinen ongelma, jota ei tule hyväksyä. Väkivalta tulee poistaa niin pitkälle kuin se on mahdollista. Suomessa väkivaltakäsitteen rinnalla käytetään lähisuhdeväkivalta- ja perheväkivalta-termejä. Näitä käytetään perheen sisällä tapahtuvasta väkivallasta. Yleiskäsitteestä eriytetään väkivallan erityisalue, joka on naisiin kohdistuva väkivalta, johon 2000-luvun taitteessa kiinnitettiin erityistä huomioita kansallisellakin tasolla sopimuksien muodossa (Perttu ja Lehtonen 1999, 9-11.) Eri-tyisesti kotona tapahtuvaan lähi- ja perhesuhdeväkivaltaan tulee aina puuttua, ja sen tulee olla erityisen huolen kohteena. Lasta tulee aina tuon kaltaisissa tilanteissa auttaa (Paavilainen ja Pösö 2003a, 3-4.)

Tässä opinnäytetyössä puhutaan väkivaltaerityisestä työstä. Se eroaa perinteisestä väkivaltatyöstä siten, että työtä toteuttaa turvakotityötä tekevä väkivaltatyön erityisosaaja. Tämä työntekijä hallitsee väkivaltatyössä kaikkien väkivallan osapuolten tukemisen, auttamisen sekä on ammattilainen niin ennaltaehkäisevään, kriisi- kuin avohuoltotyöhön. Väkivaltaerityisen työn osaajan työkenttä on nimennyt turvakotimaailmassa, hän ei toimi esimerkiksi poliisissa, terveydenhuollon piirissä tai sosiaalitoimistossa. Väkivaltaerityinen työ voidaan mieltää alakäsitteeksi väkivaltatyölle.

Väkivalta voidaan määrittää toisen ihmisen tahdon, tarpeiden ja toiveiden hallitsemiseksi, niin että toinen osapuoli käyttää hallintaan sanallisia tai sanattomia tekoja, jotka loukkaavat ihmisen psyykkistä, fyysistä ja/tai sosiaalista itsemääräämisoikeutta. Väkivalta aiheuttaa uhrissa muun muassa erilaisia sosiaalisia ongelmia, fyysistä kipua, pelkoja ja ahdistusta sekä toimintakyvyttömyyttä. Väkivaltaa voidaan määritellä myös yksilön tai ryhmän suorana tai epäsuorana voimankäyttönä toista henkilöä, ryhmää tai tavaraa kohtaan. Väkivalta ilmenee psyykkisenä, fyysisenä ja/tai moraalisenä voiman käyttönä. Kontrollointi, hallinta ja auktoriteetin ilmaiseminen ja valta ovat myös väkivaltaista käyttäytymistä. (Perttu ja Lehtonen 1999, 9; Ensi- ja turvakotien liitto 2016).

Suomessa sosiaali- ja terveysalan jokaisella asiakastyön osa-alueella on velvollisuus puuttua asiakkaan kokemaan tai toteuttamaan väkivaltaan. Väkivallasta tulee uskaltaa kysyä kaikilta asiakkailta. Vain harva väkivaltaa kokeneista tai toteuttaneista uskaltaa tai osaa hakea apua. (Siukola 2014, 28). Terveyden ja hyvinvoinnin liitto onkin tehnyt Lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomakkeen helpottamaan sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä väkivallan tunnistamista sekä tilanteen kartoittamista varten (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos s.a.)

Asiakastyö turvakodeissa on intensiivistä kriisityötä, jossa tuetaan väkivallan uhreja sekä tekijöitä. Työ on pääasiassa ohjausta, neuvontaa sekä akuuttia kriisityötä. Tärkeää on tilan antaminen uhrille, hänen oman prosessinsa varmistamiseksi. Väkivallan tilanteiden läpikäyntiä painotetaan asiakastyössä kaikkien osapuolten kesken. Erilaisten tunteiden käsittely on avainasemassa uhrin selviytymisen kannalta. Lisäksi tiedon antaminen lähisuhdeväkivallan kierteestä, toteutustavoista sekä siitä, ettei väkivalta vain lopu itseksensä, on avainasemassa siihen, että muutos tapahtuu. Uhreja sekä tekijää

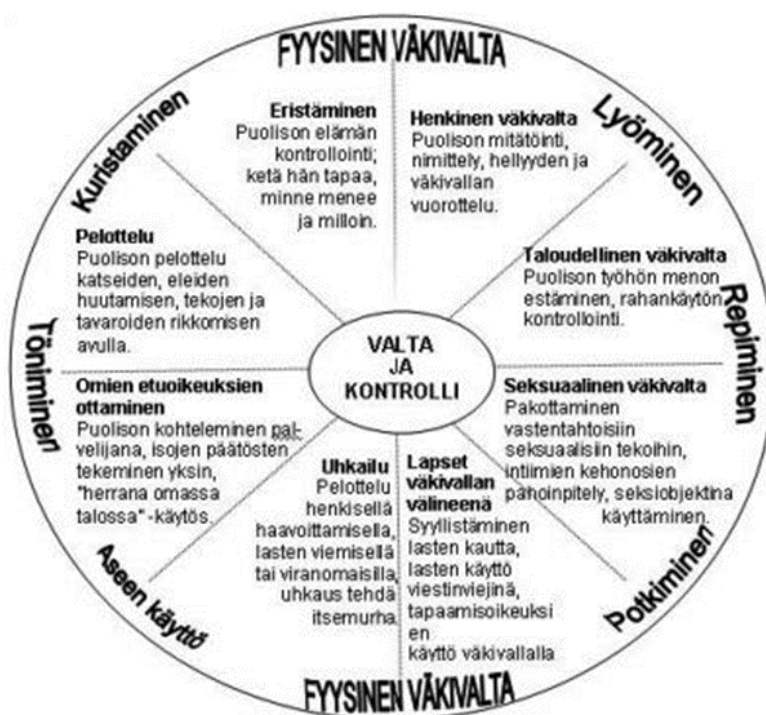

ohjataan arjen sujuvuuden varmistamiseksi, esimerkiksi lasten koulunkäynnin ja raha-asoiden järjestämisessä. Apuna ollaan myös mahdollisten oikeudellisten asioiden järjestämisessä, jos tilanteessa on esimerkiksi lähestymiskiellon hakeminen tai rikosilmoitus. Lapsityö, vanhemmuustyö sekä nais- ja mieserityinen työ kulkevat rinnakkain turvakotijakson aikana muutaman työntekijän voimin sekä moniammatillisen tiimin tukemana. (Ensi- ja turvakotien liitto ry 2006, 27-30, 34-39.)

Väkivaltatyön asiakastyötä turvakodeissa ohjaavat Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset. Näissä laatusuosituksissa määritetään erikseen tavoitteet ja kriteerit sekä aikuisten että lasten kanssa työskentelyyn. Aikuisten kanssa työskentelyn tavoitteena on katkaista väkivallan kierre tai sen uhka ja rakentaa turvallista tulevaisuutta. Lisäksi tavoitteena on etsiä voimavaroja ja selviytymiskeinoja turvalliseen elämään. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013, 21-23).

Lapsi on myös turvakodin asiakas yhtä lailla, kuin aikuinen. Lapsella on oikeus käydä läpi tapahtunut väkivaltatilanne yhdessä työntekijän kanssa. Tämä edellytetään lastensuojelulaissa. (Lastensuojelulaki 2007, 10§). Tavoitteiksi Turvakotipalveluiden kansalliset laatusuositukset asettavat lapsen kanssa tehtävälle työlle lapsen fyysisen ja psyykkisen turvallisuuden lisäämisen sekä lapsen omien selviytymiskeinojen rakentamisen sekä vahvistamisen. Lapsityöstä kerrotaan tarkemmin myöhemmin luvussa neljä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013, 21-23.)

Työtä tehdään myös väkivallan tekijän kanssa. Tavoitteena työlle on saada tekijä ottamaan vastuu tekemästään väkivallasta. Asiakassuhde tekijään on luottamuksellinen, joten tekijällä on mahdollisuus purkaa väkivaltaista käytöstään työntekijän kanssa. Työntekijä tukee väkivallan tekijää muutosprosessin käynnistämisessä kohti parempaa elämänhallintaa sekä väkivaltaisen käytöksen loppumista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013, 24.)

KUVIO 1. Väkivallan eri muodot (Ensi- ja turvakotien liitto 2016.)

Väkivallan muotoja on useita, joista yksi tunnetuin on väkivallan valta- ja kontrollikierre (kuvio 1). Usein väkivallaksi mielletään vain fyysinen väkivalta. Ilmenemismuodoiksi tunnistetaan nykyään myös taloudellinen, sosiaalinen, tai uskonnollinen väkivalta, jotka voidaan sisällyttää osaksi henkistä väkivaltaa. Kuviossa 1 eritellään myös seksuaalinen ja taloudellinen väkivalta omiksi ilmenemismuodoiksi, sekä kuvaillaan erilaisia tapoja, miten tekijä voi toteuttaa väkivaltaa. Kaiken keskiössä on tekijän toteuttama ajatus vallasta ja kontrollista uhriinsa (Ensi- ja turvakotien liitto 2016; Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983.)

Perheväkivalta vaikuttaa kaikkiin ihmisiin iästä, sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai sosioekonomisesta statuksesta riippumatta. Tietyt indikaattorit kuitenkin kertovat, että suurempi riski vakavasti loukkantua tai kuolla perheväkivallan uhrina on tekijän vahingoittamana silloin, kun tietyt väkivallan muodot ilmenevät. Näitä indikaattoreita määritetään muun muassa viranomaisten erilaisilla vaaran ja huolen arvioimislomakkeilla, joita voidaan käyttää perheväkivaltatapauksien tilanteiden arvioinneissa. (National Network to end domestic violence 2018).

Toiminta, jota pidetään väkivaltana, vaihtelee ajan, paikan sekä kulttuurin mukaan. Yksi esimerkki ajallisista muutoksista on lapsiin kohdistuva väkivalta. Lapsien ruumiillisen kurittamisen kriminalisointi Suomessa vuonna 1984 toi mahdollisuudet väkivallan ilmiön yhteiskunnalliseen tunnistamiseen ja normiston luomiseen. Lapset kokevat väkivaltaa eniten kodeissaan. (Paavilainen ja Pösö 2003a, 3).

Paavilainen ja Pösö (2003b, 13) puhuvat Lapset, perhe ja väkivaltatyö teoksessa väkivallasta rikosnimikkeinä, kuten esimerkiksi pahoinpitely, tappo ja murha. Väkivalta on tekemistä, jossa jotkut käyttäytyvät väkivaltaisesti joitakin muita kuin itseään kohtaan. Väkivalta on kuitenkin myös kohteena olemista eikä väkivallan uhreja ole ainoastaan ne, joihin väkivalta on konkreettisesti kohdistunut, vaan myös heidän läheisensä sivustaseuraajat. Lasten osalta näkeminen luetaan myös väkivallan kokemiseksi.

3.1 Perhe- ja lähisuhdeväkivalta

Perinteisesti Suomessa on käytetty käsitettä perheväkivalta väkivallasta perheen sisällä. Käsitteen kautta korostuvat väkivallan tekijän ja uhrin vuorovaikutukseen liittyvät taustatekijät. Myöhemmin väkivallan sukupuolistuneisuutta, eli miesten väkivaltaalttiutta ja naisten väkivallan uhriksi joutumisen alttiutta, korostavat tutkijat ja väkivaltatyöntekijät ovat halunneet luoda rinnakkaisen käsitteen lähisuhdeväkivalta. (Oulun Ensi- ja turvakoti Ry 2006, 13–14).

Käsitteiden välillä on eroavaisuuksia. Perheväkivalta kuvaa ydinperheeseen kuuluvien jäsenten välistä väkivaltaa, kun taas lähisuhdeväkivalta on laajempi käsite. (Oulun Ensi- ja turvakoti Ry 2006, 13–14). Hautamäki (1997, 21) määrittelee kirjassa, että perheväkivalta kysymyksenä on ihmisoikeuksien loukkaamista ja väkisin otettua valtaa. Väkivalta tähtää vallan käyttämiseen ja muiden alistamiseen. Perheväkivalta voi olla fyysistä, henkistä, seksuaalista, omaisuuteen kohdistuvaa ja piilevää. Lähisuhdeväkivalta terminä kuvaa myös väkivaltaa muissa lähisuhteissa, seurustelusuhteissa sekä aiemmin pari- tai perhesuhteissa olleiden välillä. Kun väkivalta kohdistuu kumppaniin, käytetään nimitystä parisuhdeväkivalta. Kun puhutaan perhe- tai lähisuhdeväkivallasta, ajatus kiertyy yleensä nimenomaan parisuhdeväkivaltaan, joka onkin tutkimusten mukaan yleisin ja vakavin perhe- ja lähisuhdevallan muoto. (Oulun Ensi- ja turvakoti Ry 2006, 13–14). Yhdysvalloissa määritellään taas intiimisuuhdeväkivaltaa seuraavasti: se on fyysistä, seksuaalista tai henkistä väkivaltaa, seksuaalista alistamista ja vainoamista nykyiseltä tai entiseltä kumppanilta, jonka kanssa olet ollut intiimissä suhteessa (Office of Women's Health 2018.)

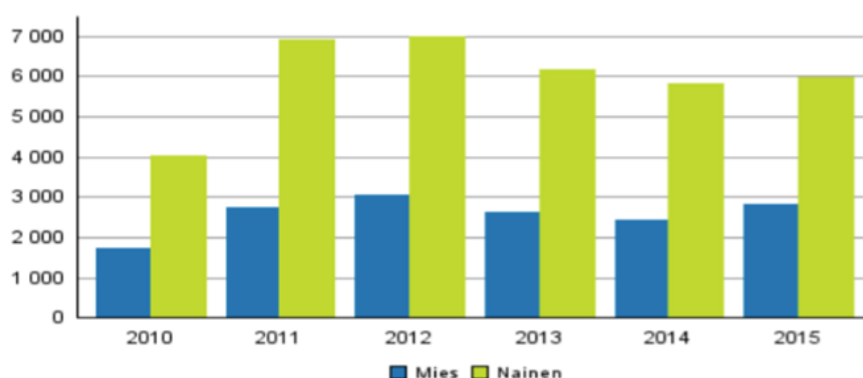
Erilaisia käsitteitä tarvitaan väkivallan eri muotojen määrittelemiseksi. Rikoksena, väkivallan muotona ja kokemuksena lähisuhdeväkivalta on erilainen. Osapuolten välillä vallitseva tunneside ja valtasuhde sekä tapahtumapaikkana usein toimiva koti tuo oman vahvan latauksen väkivallan vaikuttavuuteen. Lähisuhdeväkivaltaan liittyy myös usein leima, häpeän tunne ja vaikeneminen, jotka tuovat tämän asiakastyön kohdalle oman erityisen haastavuutensa. (Siukola 2014, 10).

Ensi- ja turvakotiliiton jäsenyhdistysten turvakotityön ja siihen liittyvien avopalveluiden sisältöjä ja niiden vaikutuksia arvioineen selvityksen Turvakoti työnä (Ojuri ja Laitinen 2015) mukaan, turvakodista avun hakemiseen vaikuttavia tekijäkokonaisuuksia koettiin olevan kolme. Ensimmäisenä koettiin avun tarpeen tunnistaminen niin auttajilla kuin uhrilla. Asiakkaille oli epäselvää mistä apua oikeasti saa. Toisena vaikuttavana tekijänä on uhrin oman kodin tilanne, väkivallantekijään liittyvät asiat. Näihin asioihin liittyy yleisesti syyllisyyden tunteet, häpeä sekä tilanteen paheneminen. (Ojuri ja Laitinen 2015.) Tähän kokonaisuuteen nähtiin myös pelottavana asiana lastensuojelu ja lastenhuos-

taanotto. Kolmas iso osa-alue vun hakua rajoittavana rakenteellisenä tekijänä on turvakodin sijainti ja palvelujärjestelmän toimimattomuus. Tässä opinnäytetyössä kiinnitetään huomiota näihin kolmeen isoon osa-alueeseen kiinteistöjä valittaessa. (Ojuri ja Laitinen 2015, 24.)

Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2015 viranomaisille tulleissa pari- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa oli 8 800 uhria. Kasvua on 6,7 prosenttia verrattuna vuoteen 2014. Uhreista 67,9 prosenttia oli naisia, syylliseksi epäiltyjä miehiä oli 77,8 prosenttia. Neljännes uhreista oli alaikäisiä. Huomioitavaa taulukossa on, että miesten osuus vuodesta 2010 on kasvanut tasaisesti uhrilastoissa. (Katso Kuvio 2. Tilastokeskus 2016).

Perhe- ja lähisuhdeväkivalta uhrin sukupuolen mukaan vuosina 2010–2015

Kuvio 2. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta uhrin sukupuolen mukaan vuosina 2010–2015 (Tilastokeskus 2016.)

Naisiin kohdistuva väkivalta on yleisempää mitä yhteiskunnassa on tiedostettu. Jo vuonna 1999 totesi tämän Perttu ja Lehtonen (1999) teoksessaan Naisiin kohdistuva väkivalta. Tuolloin on todettu, että väkivallan ehkäisytyö on Suomessa vaatimattomalla tasolla, eikä tarvittavia työmuotoja ole kehitetty. Yhteiskunnan palvelujärjestelmät eivät vastanneet tuolloin uhrien ja tekijöiden avun tarpeisiin. Naiset hakivat apua pääosin ystäviltä, puolisoilta, muilta perheenjäseniltä tai työtovereilta. (Perttu ja Lehtonen 1999, 7).

Kaikki asiakkaat eivät tule suoraan väkivaltatilanteesta turvakotiin vaan saattavat hakeutua sinne viranomaisen suosituksesta, kun väkivallan teosta on jo kulunut jonkin aikaa. Tyypillisesti asiakkaana ovat äiti ja lapset. Äiti on usein hakattu, hätäntynyt ja shokissa. Lapset seuraavat mukaan pakoon ja turvaan isää tai äidin miesystävää. Asiantuntijoiden mukaan äitien hätä syrjäyttää lapsen hädän. Äidin hätä on näkyvämpää, ehkä ihan konkreettisestikin, vaikkapa mustelmin. (Forsberg 2000, 30).

TAULUKKO 1. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhrin 2010–2015 (Tilastokeskus 2016.)

Uhrin ja epäillyn suhde/vuosi	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Yhteensä	5 768	9 660	10 053	8 802	8 245	8 794
Epäilty uhrin vanhempi	1 393	1 876	2 311	1 862	1 799	2 315
Sisarukset	288	574	572	586	486	505
Lapsi kohdistanut vanhempansa	289	510	505	469	487	470
Puolisoiden välinen yhteensä	2 469	4 444	4 424	3 805	3 572	3 581
...Aviopuoliso	1 548	2 780	2 765	2 387	2 196	2 105
...Avopuoliso	921	1 664	1 659	1 418	1 376	1 476
Entinen aviopuoliso	530	970	920	873	830	760
Entinen avopuoliso	606	979	1 014	948	885	915
Muu samassa taloudessa asuva	193	307	307	259	186	248

Taulukko 1 esittelee luvuin vuoden 2010–2015 perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhrin. Yhteensä poliisin tietoon tulleita uhreja oli vuonna 2015 8 794 henkilöä. Uhrien lukumäärä on kasvanut huomattavasti vuodesta 2010, jolloin luku oli 5 768 henkilöä. Huomattava taulukossa on vuonna 2012 ollut yhteismäärä 10 053 uhria, joka on melkein 50 prosenttia enemmän kuin vuonna 2010. Tähän syynä on vuoden 2011 alussa voimaan tullut lainmuutos. Muutoksessa virallisen syytteen alaisiksi tulivat myös alaikäiseen tai läheiseen kohdistetut lievät pahoinpitelyt. Tämä lakimuutos lisäsi myös naisten osuutta epäillyiksi tekijöiksi lähi- ja perheväkivaltatilanteissa. Näin ollen poliisin tilastoihin kirjautui enemmän tapauksia, kuin muina vuosina. (Tilastokeskus 2015). Washington Post lehden julkaisun mukaan sukupuolitasa-arvoisissa pohjoismaissa sukupuolten väliset erot ovat vähäiset. Tasa-arvoisuus näkyy terveydenhuollossa, koulutus-tasossa, poliittisessa edustamisessa ja taloushallinnossa. Tästä huolimatta pohjoismaissa tapahtuu naisiin kohdistuvaa väkivaltaa suuressa määrin, eikä tasa-arvoisuus väkivaltaa vähennä. Heidän tutkimusten mukaan Suomessa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on keskiarvoa enemmän mitä EU-alueen muissa maissa. (The Washington Post 2016).

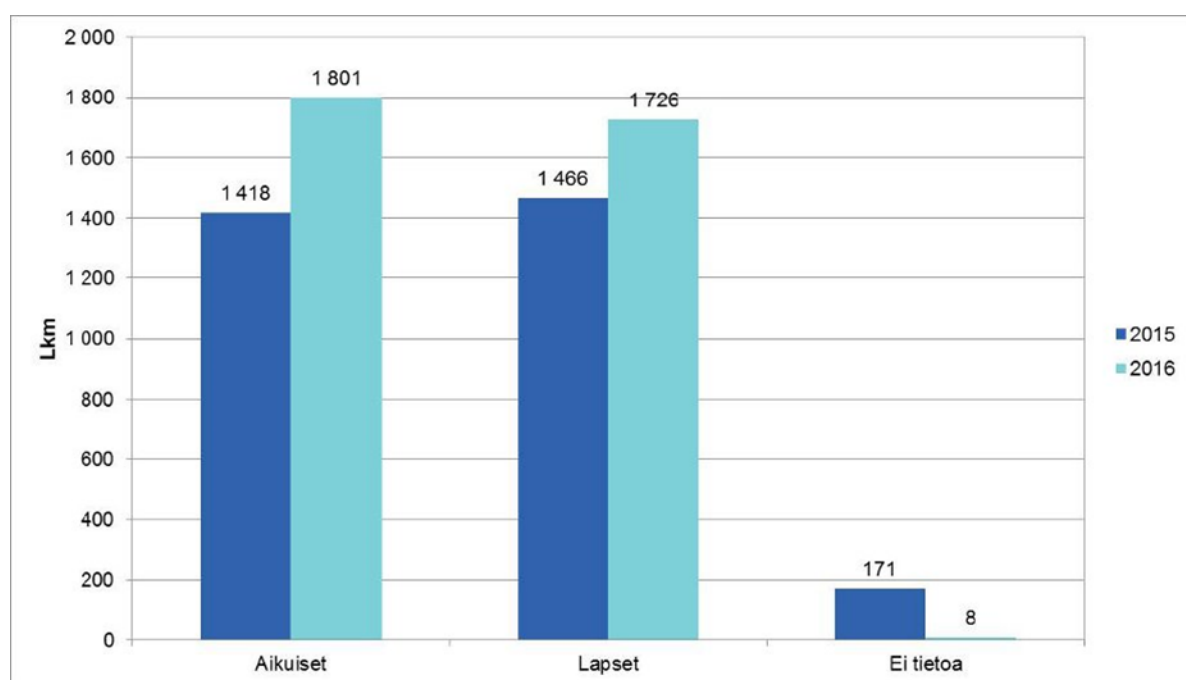
Väkivalta rikollisuuteen liittyviä tilastoja analysoitaessa on koko ajan muistettava, että suurin osa väkivallasta jää piilorikollisuudeksi. Tilastot eivät kerro todellisuutta lähi- ja perheväkivaltarikosten määrästä Suomessa, sillä nämä rikokset jäävät usein erilaisten viranomaisrekisterien ulkopuolelle. Piilorikollisuus perustuu esimerkiksi siihen että, kynnys rikosilmoituksen tekoon perheväkivallan uhreilla on suuri. (Tilastokeskus 2015). Kansalliseen tasoon verrattuna Suomessa on lähi- ja perhesuhdeväkivalta tilastojen mukaan huolestuttavasti nousemassa. Rajanaapurissamme Venäjällä ollaan myös lähi- ja perheväkivaltaan yritetty tehdä uudistuksia joka suojelisi venäläisiä perhearvoja, mutta itse väkivaltatilanteisiin joutuneet uhrin ovat kokeneet, ettei uudistukset ole toteutuneet. Venäjä on Suomea ja muita maita kansainvälisesti jäljessä naisuhrien auttamisen ja suojelemisen osalta. (Amnesty international 2017).

3.2 Turvakotipalvelun ja väkivaltatyön järjestäminen

Lähisuhde- ja perheväkivallan uhrien oikeuksia määritellään Suomen perustuslaissa (1999) sekä YK:n ihmisoikeuksien sopimuksissa (United Nations Human Rights 2016.) Näin ollen Suomessa kuntien velvollisuus on järjestää väkivallanauttamistyötä. Vuonna 2013 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos antoi Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuosituksiset turvakotitoiminnan ohjeiksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013).

Vuonna 2013 laadittu Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuosituksiset kuvaavat toiminnan olennaisia ominaisuuksia. Näissä ominaisuuksissa asiakaslähtöisyys on johtava periaate. Turvakotipalvelujen sisältö koostuu asiakastyön prosessista, asiakastyöskentelyn tavoitteista ja laatukriteereistä, henkilöstön määrästä ja kouluksentasosta sekä tiloilta edellytettävistä ominaisuuksista. Kaikki nämä määritellään Turvakotipalvelujen kansallisissa laatusuosituksissa. Laatusuosituksiset ovat laatineet Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen väkivaltatyön ja turvakotien työryhmät yhteistyössä aluehallintoviraston kanssa. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2013, 4–8).

Laatusuosituksen tehtävänä on ohjata kuntia turvakotipalvelun järjestämisessä, kehittämisessä sekä uuden toiminnan laatisemisessä. Kohderyhmänä laatusuosituksien käyttöön on turvakotipalvelunjärjestäjä, asiakkaat sekä työntekijät. Lisäksi turvakotipalvelujen kansallisen laatusuosituksen tarkoituksena on toimia ohjekirjana turvakotipalvelun käyttäjille, tuottajille, rahoittajille ja palvelun valvojille. Laatusuosituksiset kuvaavat millaista toiminnan tulisi olla erinäkökultista. Esimerkiksi asiakasprosessissa, henkilöstön määrässä ja koulutuksessa. Suosituksissa määritellään myös konkreettisen toimintaympäristön sijainti ja toimitilat. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013, 10).

TILASTO 2. Turvakotien asiakkaat 2016 (THL 2016d.)

Vuonna 2016 (katso tilasto 2.) Suomessa oli yhteensä 19 turvakotia. Asiakaspaikkoja oli yhteensä 118 perheelle. Vuoden aikana asiakkaita oli turvakodeissa 3 535, joista aikuisia 1801 henkilöä. Naisia asiakkaita oli 1701 henkilöä ja miehiä 100. Asiakasmäärä kasvoi vuoden aikana 16 prosenttia. Kun turvakodeissa ei ole tilaa vastaanottaa asiakasta, asiakas voidaan ohjata toisen turvakotiverkoston ylläpitämään turvakotiin. Asiakkaita ohjattiin toiseen turvakotiin 1198 kertaa tilanpuutteen vuoksi, suurimmaksi osaksi pääkaupunkiseudulla ja muissa Suomen suurimmissa kaupungeissa. Vuonna 2017 turvakotien määrää pyrittiin nostamaan 23 toimintayksikköön ja 143 perhepaikkaan. (THL, 2016d).

Yksityinen palveluntuottaja voi myydä kunnalle turvakotipalveluja tai kunta voi sen järjestää itse. Kuntien ylläpitämiä turvakoteja on Suomessa ollut hallituksen esityksen aikaan viisi, yhteensä turvakoteja on Suomessa toiminnassa 24. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008). Palvelun tulee olla koordinoitua, mallinnettua sekä sisältää erilaisia palvelu- ja hoitomuotoja. Väkivaltatyön palveluiden tulee olla saatavilla kaikille väkivaltatilanteen osapuolille. Valtio suosittaa kuntia järjestämään väkivaltaa ehkäisevää ja tutkivaa työtä. Turvakotipalvelut ovat keskittyneet pääasiassa Etelä-Suomen alueelle, eikä harvaanasutuilla alueilla ole mahdollisuutta saada palvelua yhdenvertaisesti. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2013, 17).

Harvaanasutuilla alueilla perinteisesti turvakotipalveluja järjestetään niin, että välittömässä väkivaltatilanteessa asiakkaille saadaan apu lastensuojeluyksiköistä. Riippumatta siitä kuka palvelun järjestää huomioon otetaan aina lastensuojelulaki lapsiperheiden ollessa asiakkaana. Turvakoti on määriteltä laissa. ”Turvakoti on ympärivuorokautinen, asiakkaalle maksuton kriisityön yksikkö, johon lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeva henkilö tai perhe voi mennä oma-aloitteisesti tai viranomaisen tai muun tahon ohjaamana, tarvittaessa myös nimettömänä.” (Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle 2014). Asiakkaan oleskelu turvakodissa on lyhytaikaista ja turvakoti palvelee samaan aikaan erilaisia asiakasryhmiä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008.)

Turvakotipalveluja, kuten muitakin yksityisen sosiaalipalvelujen tuottajien toimintaa valvoo Valvira ja aluehallintovirastot. Yksityisen sosiaalipalvelun tuottaminen on aina luvanvaraista toimintaa. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira on sosiaalihuollon valtakunnallinen ohjaus- ja valvontaviranomainen. Valviran tehtävänä on ohjata aluehallintovirastojen toimintaa toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi sosiaalihuollon ohjauksessa ja valvonnassa. (Valvira 2015).

Toiminnan käynnistämiseksi yritys tai yrittäjä tarvitsee aina omavalvontasuunnitelman. Suunnitelma toimii palvelun toteuttamisen ohjenuorana. Omavalvontasuunnitelman avulla virastot valvovat toiminnan toteutumista. Esimerkiksi omavalvontasuunnitelmassa on kirjattu henkilöstöä koskevat pätevyysvaatimukset, tarvittavat koulutukset sekä mitoitus. (THL 2016a). Näitä käsitellään tässä opinnäytetyössä kohdassa 6.4 Turvakotipalvelun henkilöstö.

Näin taataan asiakkaiden, sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ja palveluntuottajien yhdenvertainen kohtelu koko maassa. Valvira ohjaa ja valvoo esimerkiksi palveluntuottajaa silloin, kun kysymyksessä ovat periaatteellisesti tärkeitä tai laajakantoiset asiat. Muun muassa Valvira ohjaa uusien voimaantulleiden lakien tulkinnanvaraisuuksia, vanhojen lakien soveltamisia tai tilanteita, joissa valvontakysymystä ei ole laissa säädetty. Näin Valvira ohjaa toimimaan oikeudenmukaisesti ja yhdenmukaistaa aluehallintovirastojen käytäntöjä. (THL 2016c).

Aluehallintovirastot ohjaavat ja valvovat sosiaalihoitolain ja lastensuojelulain perusteella esimerkiksi yksityisiä ja kunnallisia lastensuojelupalveluja. Turvakotityö on verrattavissa ympärivuorokautiseen lastensuojelupalvelua tuottavaan yksityiseen palveluntuottajaan. Tällaisen toiminnan harjoittajan, tulee aina hakea aluehallintovirastolta lupaa sosiaalipalvelujen tuottamiseen. Ympärivuorokautista palvelua tuottavia on muitakin, esimerkiksi vanhusten- ja vammaistenlaitoshoito tapahtuu ympärivuorokautisena palveluna erillisessä palvelukeskuksessa. (THL 2016a).

4 LAPSINÄKÖKULMA VÄKIVALTATYÖSSÄ

Ensi- ja turvakotien liitossa pidettyjen tilastojen mukaan heidän 12:ssa turvakodissaan asiakkaita oli yhteensä 2190 vuonna 2015. Heistä oli 55 miehiä, naisia 987 ja lapsia 1148. Lähes 73 prosenttia turvakotien asiakkasta oli ensikertalaisia. Suurin osa lapsista oli vauva- ja leikki-ikäisiä. Vuosittain yli 10-vuotiaita lapsia on ollut hyvin vähäinen määrä. Ensi- ja turvakotien liiton tilastojen mukaan tyypillinen turvakodin asiakas oli edelleen 25—34 vuotias pienten lasten äiti. (Ensi- ja turvakotien liitto 2016b; Ojuri ja Laitinen 2015, 14).

Lastensuojelu on turvakotityössä avainasemassa, koska asiakkaat ovat yllä olevan tilastoinnin mukaan suurimmaksi osaksi lapsiperheitä. Opinnäytetyön turvakoti perustuu väkivaltaerityiseen työhön, jossa erikoisosa-alueena koetaan olevan toimeksiantajan lapsilähtöinen työskentelyote. Lastensuojelutyön osaaminen ja lastensuojelulaki (2007) ovat turvakotitoiminnan kulmakiviä, jotka määrittelevät vahvasti asiakastyötä ja sen etenemistä.

Lasten kanssa tehtävä työ perustuu lasten oikeuteen olla osallisina ja aktiivisina vaikuttajina heitä koskevissa asioissa. Lapsilla on myös oikeus ilmaista omat näkemyksensä, itseään koskevissa asioissa. Oikeudet ovat kirjattu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen (1991) sekä sitä myötä Suomen perustuslakiin (1999). Väkivaltatyössä lapsen osallisuutta rakennetaan mahdollisuudesta tulla kuulluksi. Lapselle annetaan tila ilmaista omat näkemyksensä, ajatuksena ja mielipiteensä sekä annetaan tietoa häneen vaikuttavista asioista ja ratkaisuista. (Oranen ja Laaksamo 2003, 239–240).

Lasten kanssa työskentely väkivaltatilanteissa oli vielä noin kymmenen vuotta sitten aivan kesken-eräistä. Oli olemassa turvakoteja, joissa vastaanotettiin perheitä akuuteissa kriisihetkissä, mutta niissä työskenneltiin vain ilmeisien uhrien kanssa, kuten stereotyyppisesti ajateltuna pahoinpidellyn naisen. Asiakastyötä ei koettu tarpeelliseksi tehdä lapsien kanssa. Lapset laitettiin usein eri tilaan leikkimään tai syömään siksi aikaa, kun aikuiset puhuivat äidin traumaista ja kokemuksista. Toiminta perustui silloin siihen, että lapsia suojeltiin ahdistavalta tilanteilta pitämällä heidät erillään äidin kanssaan tehtävästä asiakastyöstä. (Oranen ja Laaksamo 2003, 243).

Perheväkivaltatyössä ajateltiin pitkään, että väkivalta on aikuisten ongelma, jossa lapset ovat sivullisia. Vanhempien auttamisella koettiin parannettavan automaattisesti lasten tilannetta. Lasten tilanteesta syntyy luotettava kuva kuitenkin vain, kun ollaan lasten kanssa vuorovaikutuksessa suoraan. (Oranen ja Laaksamo 2003, 239–241). Aikuisten välinen väkivalta kuitenkin heijastuu ja vaikuttaa aina lapseen, sillä lapsi näkee, kuulee ja tuntee väkivaltatilanteet (Information Sverige 2018.) Vanhempien kanssa työskennellessä kiinnitetään yhdessä vanhemman kanssa huomiota siihen, miten tilanne on näyttäytynyt lapsen näkökulmasta ja miten väkivaltatilanteet ovat vaikuttaneet lapseen. Nämä huomioiden lähdetään asiakkaille rakentamaan tulevaisuutta, tasaista arkea ja johdonmukaista toimintaa, joka lisää lapsen turvallisuuden kokemusta. (Ojuri ja Laitinen 2015, 33).

Turvakotien lapsityössä lasta autetaan ja tuetaan selviytymään lapsilähtöisin menetelmin sekä tuemalla vanhemmuutta. Lapsen kanssa tehtävällä työllä on omat laatuksiteerit, jotka määrittävät tarkemmin lapsilähtöisen työn sisältöä. Vanhemmuuden tukemisen tehtävänä on vahvistaa lapsityön vaikuttavuutta. (Ojuri ja Laitinen 2015, 32).

4.1 Lastensuojelu turvakodissa

Laajin merkitys mitä lastensuojelulle voi antaa on toiminta ja työ, jota tehdään lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Lastensuojelulla on moninaiset keinot puuttua lasten ja perheiden ongelmiin. Ensisijaiset keinot ovat avohuollon tukitoimet, kuten perheen arjen tukeminen. Raskeammat keinot kuten huostaanotto otetaan käyttöön vain, jos voidaan todeta, ettei avohuollon tukitoimet ole riittäviä. (Peltonen 2003).

Perheiden kanssa työskennellessä toimintaa ohjaa turvakotityössä pääasiassa lastensuojelulaki, sillä suurin osa turvakodin asiakkaista on lapsiperheitä. Lastensuojelu on lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvu ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen lastensuojeluun. Lastensuojelua säännellään lastensuojelulailla (2007), joka on keskeinen lastensuojelua koskeva oikeuslähde. Lastensuojelulain säättämisen keskeisenä tavoitteena on turvata lapsen oikeuksien ja edun huomioon ottaminen lastensuojelua toteuttaessa. Näin varmistetaan lapsen ja hänen perheensä tarvittavat tukitoimet ja palvelut erityisesti lapsen hyvinvointia tai kehitystä uhkaavissa tilanteissa sekä vanhempien tukemisessa. (Aer 2012, 2-4).

Lastensuojeluasiakkuutta ei enää tarvita uuden sosiaalihuoltolain myötä. Uudistuksella taataan lapsien ja heidän perheiden tuen tarpeet terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseksi. Lastensuojeluasiakkuus puolestaan katsotaan tarpeelliseksi, mikäli lapsen tai nuoren terveys vaatii esimerkiksi sijaishuollon järjestämistä. (Sosiaalihuoltolaki 2014).

Tilanne voi kuitenkin kriisiytyä eri tukitoimien ollessa käytössä esimerkiksi väkivaltilanteissa. Tällöin asiakas tai asiakasperheet voivat ohjautua toisten viranomaisten tai omatoimisesti turvakotiasiakkaiksi. Turvakotiin pääseminen ei vaadi sosiaalitoimen kanssa olevaa asiakkuutta tai yhteydenottoa. (Kuopion kaupunki 2016).

Aiemmin todettiin, että turvakodista avun hakemiseen vaikuttavia tekijäkokonaisuuksia koettiin olevan kolme. Yksi kokonaisuuksista oli avun tarpeen tunnistaminen ja tilanteen tiedostaminen auttajana ja uhrina. Lisäksi avunhakemiseen vaikutti epätietoisuus siitä mistä apua haetaan väkivaltilanteissa. Uhrilla oman kodin tilanne ja väkivallantekijään liittyvät asiat sekä tunnetilat vaikuttivat avun hakemiseen. Usein uhri tuntee yleisesti syyllisyyttä, häpeää sekä pelkää tilanteen pahenemista. Tähän kokonaisuuteen nähtiin myös pelottavana asiana lastensuojelu ja lastenhuostaanotto. (Ojuri ja Laitinen 2015, 24).

Turvakodissa ollessa tulee työntekijöiden arvioida tilannetta lastensuojelun näkökulmasta. Väkivalta ja sille altistuminen ovat aina vakavia riskitekijöitä. Tällöin lastensuojelulaissa määritelty ilmoitusvel-

vollisuus täyttyy. Turvakotityössä yhteydestä ja neuvotteluista sosiaalitoimeen sovitaan yhdessä asiakkaiden kanssa. Yhteistyötä sosiaalitoimen ja lastensuojelun kanssa tehdään aktiivisesti. Sosiaalitoimen lastensuojelutyöntekijöillä on mahdollisuus olla suunnittelemassa ennakoidessa, tukemassa ja motivoimassa perheen muutosta. He ovat myös viranomaisia, jotka voivat puuttua perheen tilanteeseen, jos lapset ovat vaarassa. (Oranen ja Laaksamo 2003, 244; 254).

4.2 Lapsityö turvakodissa

Ensi- ja turvakotien liitto toteutti vuosina 1997–2001 Lapsen aika- hankkeen. Aiemmin väkivaltatyössä uskottiin, että ilmeistä uhria auttamalla esimerkiksi äitiä, autettiin myös lapsia. Lapsen aika- hankkeen tuloksien avulla alettiin ymmärtää lapsen traumatisoituminen, vaikka lapsi ei olisi itse ollut väkivallan kohteena. Hanke toi lapsityön konkreettiseksi kentälle, niin että myös lapsi sai oman avun. Lapsi oli voinut nähdä, kuulla ja aistia ilmapiirissä tapahtuneet muutokset, sekä todistaa suoraan, vaikka piilopaikastaan fyysisen väkivallan tekoja. Lapsen aika- hanke pureutui lasten kanssa tehtävään työhön, siinä käytettäviin menetelmiin sekä asiakastyössä ajan ja tilan luomisen merkitykseen. Alkuun kaikki uusi on hankalaa, mutta nykyään käytännöt omasta työntekijästä lapselle sekä lapsen omasta työskentelytilasta ovat arkipäivää ja lapsen auttaminen on aivan yhtä tärkeää kuin väkivallan ilmeisimmän uhrin. (Oranen ja Laaksamo 2003, 237–241).

Perheväkivallan vaikutukset lapsiin näkyvät uudelleen kokemisen välttämisenä ja ylivireytenä. Lapsen mieleen tunkeutuu muistikuvia, aistimuksia ja tuntemuksia väkivaltatilanteista. Tietyt tekijät kuten kaljapullon kilahdus voi laukaista muistot ja tuntemukset. Lapsi pyrkii välttämään kaikkea, mikä muistuttaa väkivaltatilanteesta, eikä hän halua puhua tai käsitellä koettua väkivaltatilannetta. Yleiset traumaoireet väkivallalle altistuneilla lapsilla on ylivireys ja yliaktiivisuus. Lapsi on jatkuvasti jännittynyt ja reagoi voimakkaasti pieniinkin ärsykkeisiin. Lapsen on vaikea rauhoittua ja univaikeudet ovat tavallisia. (Ensi- ja turvakotienliitto Ry 2006, 64).

Turvakoti- sekä lastensuojelutyön kulmakiviä ovat lasten osallisuus, kohtaaminen ja kuulluksi tuleminen. Nämä asiat ovat perusedellytyksenä käytännön asiakastyölle: tila, aika ja ihminen. Lapsen kanssa työskennellessä täytyy olla jokin paikka, jossa lapsen kanssa ollaan. Ei ole itsessään riittävää, että työntekijä raivaa aikaa kalenteristaan lapselle. Lapset ovat herkkiä tunnistamaan, ovatko tilat ja aika varattu lapsia vai aikuisia varten. Nykyään esimerkiksi kaupungin ylläpitämissä tiloissa on lapsia varten rajattu huone tai tila, jonka sisustus sekä varustelu on tehty lapsia varten. (Oranen ja Laaksamo 2003, 240–241).

Lapsen aika- projektin tuloksissa tärkeimmät välineet lasten kanssa työskentelyyn ovat leikki ja puhuminen. Leikkiin ei välttämättä tarvitse mitään tiettyjä työkaluja, mutta hyvin valitut välineet kuitenkin koetaan aktivoivan lasta ja aikuista. Projektissa saatujen lasten palautteissa tilalla ja välineillä on merkitystä. Lapsen aika projektissa rakentui käsitys lapsityön niin kutsutusta ”työkalupakista”. Lapsityön työkalupakkiin kuuluu muun muassa pehmoeläimiä, pikkuautoja, muovailu-, piirustus- ja askartelutarvikkeita sekä nukkekoti ja siihen sopivat ihmishahmot. Työskentely lapsen kanssa ei ole strukturoitua ja suunnitelmallista. (Oranen ja Laaksamo 2003, 246).

Turvakodissa ollessaan lapset osallistuvat aikuisten kanssa mahdollisuuksien mukaan vertaisryhmätoimintaan. Työskentely vertaisryhmässä on sidonnainen vanhempien kanssa tehtävään työhön. Vertaistyöskentely perustuu siihen mitä äidille ja isälle tapahtuu nyt sekä tulevaisuudessa. Työskentelymalli on lasten kanssa joustava ja yksilöllinen sekä siinä huomioidaan sen hetken ajankohtaiset lasten tarpeet. (Oranen ja Laaksamo 2003, 248–249). Avun tarpeet voivat kuitenkin vaihdella sen mukaan, ovatko asiakas tai asiakkaat pahimman kriisin keskellä vai jo selviytymismatkalla. Vertaisryhmätoiminta voi olla joillekin juuri sitä oikeanlaista auttamista, kun taas toinen kokee sen epämuksuvaksi. (Ojuri ja Laitinen 2015, 30).

Lapsinäkökulma tulee huomioida myös tiloja valittaessa turvakotitoiminnalle ja sisustusta suunniteltaessa, jotta kyseisen työkalupakin tarvikkeet ovat hyvin lapsen sekä aikuisen saatavilla. Tilassa tulee huomioida esteetön, ergonominen ja turvallinen työskentely molemmille osapuolille. Esteettisyyttä tulee myös huomioida tavaroiden asettelussa, niin että lapsi kokee tilan miellyttäväksi ja tavarat helposti lähestyttäviksi. (Oranen ja Laaksamo 2003, 246).

5 TURVALLISUUS TURVAKOTITYÖSSÄ

Asiakkaiden ja työntekijöiden turvallisuus tulee ottaa huomioon väkivaltatyön asiakastyössä. Opin-
näytettyön kehittämistehtävässä otetaan huomion ennen kaikkea turvallisuus molempien näkökul-
masta. Turvakotien väkivaltatyön tehtävänä luoda asiakkaalle turvan ja suojan tuntua (Oranen ja
Laaksamo 2003, 254.) Isona osana auttamiskokonaisuutta turvakodissa asiakasta auttaa turvalli-
suus, sen tunne ja ympäristön turvallisuus (Ojuri ja Laitinen 2015, 39.) Turvallisuuden tulee näkyä
konkreettisesti turvakodin tiloissa esimerkiksi hälytysjärjestelmin kuten myös esteettisesti rauhoitta-
vina sisustuselementteinä.

Asiakkaiden turvallisuutta voidaan myös määritellä lastensuojelulailla. Lastensuojelulain (2007) mu-
kaan lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen suojelu erilaisin tukitoimin, jolla on tarkoitus turvata
lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä eri-
tyiseen suojeluun.

Turvallisuusajattelu muodostuu esimerkiksi tieto-, kiinteistö- ja toimitilaturvallisuudesta. Lisäksi tur-
vallisuusajatteluun yhdistetään henkilö- ja tietoturvallisuus sekä valmiussuunnittelu. Valmiussuunnit-
telu on sekä yhteiskunnallista että organisaation sisäistä. Turvakotitoiminnan sekä yksityisen sosiaa-
lipalvelun tuottajan kohdalla keskitytään turvallisuusajattelussa lähinnä organisaation sisäisen turval-
lisuuden näkökulmasta yllä oleviin asioihin. Turvallisuus muodostuu useista näkökulmista, kuten
esimerkiksi eri-näisistä lakisäädöksistä; pelastuslaista, tietoturvalaista ja Suomen perustuslaista.
(Korhonen 2016).

Turvakotityön merkitys osana väkivallan uhrien auttamisjärjestelmää voidaan jakaa kahteen tasoon.
Ensimmäinen taso tarjoaa fyysisen suojan väkivallalta ja turvakodin työntekijöillä on erityisosaamista
väkivaltaerityiseen työhön. Toisessa tasossa turvakodin työntekijät ovat kokeneet asiakkaita autta-
viksi asioiksi, asiakkaan turvallisuuden kokemuksen siitä, että työntekijä on jatkuvasti paikalla. (Ojuri
ja Laitinen 2015, 14; 31).

Turvallisuus on riskien hallintaa, jossa potentiaaliset riskit tunnistetaan, ne arvioidaan ja näihin ris-
keihin varaudutaan. Turvallisuutta ja mahdollisia riskejä turvakotityössä tulee arvioida yrittäjän,
työntekijän, väkivallan eri osapuolten sekä sen hetken tilanteenkin mukaan. Ennen konkreettisia
toimenpiteitä ja varsinaista turvallisuussuunnitelman laadintaa, tulee jo toimitilakiinteistöä valittaessa
ottaa huomioon toimitilan ympäristön ja sijainnin tuomat mahdolliset riskit. (Korhonen 2016).

5.1 Turvallinen asiakastyö

Sosiaali- ja terveysalalla turvallisuuden yksi keskeisin osa-alue on tietoturvallisuus. Tietoturvallisuutta
ohjaava keskeinen lainsäädäntö koostuu muun muassa Suomen perustuslaista (1999), henkilötieto-
laista (1999), mielenterveyslaista (1990), laista sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta
(2000), terveydenhuoltolaista (2010) sekä laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (2015). Tie-
tosuojan tarkoituksena on turvata tiedon kohteen eli henkilön yksityisyys, edut ja oikeusturva henki-

lötietoja käsiteltäessä. Lisäksi toimintaa ohjaa salassapito- ja vaitiolovelvollisuus, joka koskee asiakkaan luottamuksellisia, salassa pidettäviä sekä arkaluonteisia asioita. Kyseessä oli sitten keskustelu, tai kirjoitettu dokumentti. Turvakodin kiinteistöä valittaessa tulee ottaa huomioon, että mahdollisuudet yksityisyyden suojaan, tietoturvaan ja salassapito- sekä vaitiolovelvollisuuteen ovat mahdollista toteuttaa rakennuksessa. (Korhonen 2015).

Konkreettinen työskentely asiakkaan kanssa alkaa turvakodissa tulohaastattelulla, jossa myös lapsi on mukana kertomassa ja kuulemassa turvakotiin tuloa edeltänyttä tilannetta. Jos lapsi ei ole ollut fyysisesti läsnä edeltäneessä tilanteessa vaan on ollut esimerkiksi yötä poissa kotoa, niin haastattelu tehdään ilman lapsen läsnäoloa. (Oranen ja Laaksamo 243–245).

Ammattilainen saa haastattelun avulla tietoja asiakkaan väkivaltatilanteesta. Samalla tieto jaetaan ammattilaiselta asiakkaalle. Aikuisten ja lasten on tärkeää tietää, mihin he ovat tulleet. Tällä lähde-tään luomaan asiakkaan ja työntekijän välistä luottamussuhdetta sekä rakennetaan uhrille turvallisuuden tunnetta. Tilanteessa esitellään turvakodin turvajärjestelyt ja käytännöt, säännöt, tilat kokonaisuudessaan sekä puhutaan työskentelytavoista. (Oranen ja Laaksamo 243–245).

Haastattelutilanteessa tehdystä esittelystä voidaan puhua turvallisuuskävelynä. Turvallisuuskävelyssä on kyse konkreettisesta havainnollistamisesta. Asiakas ja työntekijä käyvät läpi turvakodissa käytössä olevat lukot, varmuusketjut sekä murtosuoja ulko-ovet. Tämä tuo asiakkaille rauhallisuuden ja turvallisuuden tunteen, vaikka akuuttissa kriisissä ihmisen hahmotus- ja havainnointikyky on rajoittunut. (Oranen ja Laaksamo 243–245).

Turvakodissa asiakkaan turvallisuuden tunnetta luodaan normaaliarjen tukemisella turvakotiaikana. Strukturoitu päiväjärjestys tuo turvallisuuden tunnetta ehkä aiemmin rikkoutuneeseen arkeen, jossa säännöllisyyteen ja vakauteen ei ole voinut luottaa. Työntekijä ohjaa myös asiakasta työskentelyn edetessä erilaisiin turvajärjestelyihin, kuten rikosilmoituksen tekemiseen tai lähestymiskiellon hakemiseen. (Ensi- ja turvakotien liitto 2006, 32–33).

Turvakotityössä kuten monessa muussa sosiaalihuollon asiakastyössä tehdään asiakassuunnitelma johdonmukaisen avun antamisen takaamiseksi. Asiakassuunnitelma laaditaan työntekijän lapsen ja hänen huoltajan kanssa tuen tarpeen mukaan. Suunnitelma sisältää yksilöidysti tuen tarpeet. Pohjana toimii sosiaalihuollon asiakassuunnitelma, johon kirjataan olosuhteet ja asiat, joihin asiakastyöllä pyritään vaikuttamaan. Asiakassuunnitelma tarkastetaan aina tarvittaessa. (Sosiaalihuoltolaki 2014, §39).

Suunnitelmaan kirjataan lapsen ja perheen tuen tarve sekä palvelut ja muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vastaamaan. Asiakassuunnitelmaan tulee kirjata myös asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja muiden tukitoimien järjestämisestä. Asiakassuunnitelman toteutumisesta, tukitoimien tarpeellisuutta ja niiden hyötyä asiakkaalle valvotaan sekä arvioidaan aina sovitusti verkostopalavereissa eri toimijoiden kesken. Mikäli seuraavan asiakassuunnitelman arvioinnin ajankohta ei erikseen määritetä, tehdään arviointi vähintään puolenvuoden välein. (Sosiaalihuoltolaki

2014). Turvakodissa tehtävä työ on lyhytaikaista kriisityötä. Näin on oletettua, että asiakassuunnitelman arviointeja tehdään useasti. Arvioinnissa suunnitellaan yhdessä asiakkaan kanssa eri palveluista koostuvaa tarpeisiin vastaavaa palvelupakettia. Apuna koordinoinnissa toimii muun muassa kunnan sosiaalityö. (Ensi- ja turvakotien liitto 2016b).

5.2 Työntekijän ja yrittäjän näkökulma turvakodin turvallisuuteen

Turvakodeille on määritelty laatusuosituksot, jotka tulee täyttää riippumatta erilaisista toimintaympäristöistä ja asiakasryhmistä. Kuitenkin turvakotipalveluita järjestäessä on otettava huomioon asiakkaiden ja työntekijöiden turvallisuus ja henkinen hyvinvointi. (Ensi- ja turvakotien liitto 2013). ”Työnantaja on toimenpiteillä velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä on työnantajan otettava huomioon työhön, olosuhteisiin ja muuhun ympäristöön, samoin kuin työntekijän henkilökohtaisiin edellytyksiin liittyvät seikat.” (Työturvallisuuslaki 2002, §8.)

Työntekijä edustaa yritystä työsuhteessa ollessaan. Yrityksen velvollisuus on laatia turvallisuussuunnitelma. Työntekijä on velvollinen noudattamaan turvallisuussuunnitelmaa työsuhteessa. Turvallisuussuunnitelma on osa toimintayksikön, eli turvakodin omavalvontasuunnitelmaa. Turvallisuussuunnitelmaa on hyvä lähteä laatimaan koko työtiimin voimin. Suunnitelma on asiakirja, joka käsittelee kohteen, eli toimitilojen kokonaisturvallisuuden suunnittelun. Turvallisuussuunnitelma on johtoa ja turvallisuushenkilöstöä palveleva strateginen suunnitelma, jota sovelletaan päivittäisissä toiminnissa. Sitä täydentävät turvallisuusohjeet ja turvallisuuskansiot. Ne ovat tarkoitettu organisaation koko henkilöstöä varten. (Sosiaali- ja terveystministeriö 2011, 31; Korhonen 2016).

Omavalvontasuunnitelma on osa henkilöstö- ja asiakasturvallisuutta ympärivuorokautisen palvelun järjestämisessä. Yrityksen omavalvontasuunnitelmaa koskee ainakin kaksi eri lakia. Valvira voi antaa sosiaalialanyrityksille määräyksiä omavalvontasuunnitelman sisällöstä, sen laatimisesta ja seurannasta. (Sosiaalihuoltolaki 2014; Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 2011). Toimintayksikössä tulee olla riittävät ja asianmukaiset toimitilat, varusteet, henkilöstö ja toimitilojen tulee olla hoidolle, kasvatukselle sekä muulle huolenpidolle sopivia. Yksityisen palveluntuottajan omavalvontasuunnitelma on julkinen asiakirja. (Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 2011, § 4, § 6, 1 momentti).

Kirjallisen omavalvontasuunnitelman tarkoituksena on tunnistaa, ehkäistä ja korjata asiakkaan palveluissa esiintyvät epäkohtia. Lisäksi palvelun onnistumisen kannalta epävarmat ja riskiä aiheuttavat tilanteet arvioidaan omavalvonnan avulla mahdollisimman nopeasti. Omavalvonnan avulla voidaan kehittää ja seurata palvelujen laatua toimintayksiköiden päivittäisessä työssä. Tavoitteena on ennaltaehkäistä riskien toteutuminen ja reagoida havaittuihin kriittisiin työvaiheisiin tai kehittämistä vaativiin asioihin suunnitelmallisesti ja nopeasti. (THL 2016b).

Turvallisuussuunnitelma perustuu riskien tunnistamiseen ja arviointiin, sillä vain tunnistettuja riskejä voidaan hallita ja varautua niihin. Riskeihin varautumisella tarkoitetaan konkreettisia toimenpiteitä työyhteisössä, jossa riskiä joko pienennetään, siirretään, jaetaan tai se pidetään. Turvallisuussuunnitelma kattaa suunnitelman omatoimisesta varautumisesta vaaratilanteisiin ja pelastustoimintaan normaaliolosuhteissa sekä häiriötilanteissa. Tietoisuus häiriötilanteiden toimintamalleista luo turvallisuuden tunnetta ja sen myönteinen vaikutus ulottuu työntekijöihin ja asiakkaisiin. Turvallisuussuunnitelman laadinta tulee organisoida ottaen huomioon toimintayksikön koko, tehtävät ja niiden laajuus sekä ympäristöstä ja olosuhteista aiheutuvat riskit. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 31).

Turvakotityössä väkivallan uhka on kuitenkin ilmeinen ja se on yksi isoimmista riskeistä, joka tulee huomioida jo toimintaa suunniteltaessa. Näin ollen väkivaltaa ja sen uhkaa pyrittävä ehkäisemään ennakoiden. Tämä tarkoittaa työpaikalla tarvittavan väkivallan torjumiseen tai rajoittamiseen tarvittavat asianmukaiset turvallisuusjärjestelyt. Turvallisuusjärjestelyt ovat turvakotityössä esimerkiksi uusien työntekijöiden perusteellinen perehdyttäminen työhön ja sen uhkiin, työntekijöiden kouluttaminen väkivaltilanteiden hallitsemiseksi ja niiden ehkäisemiseen, turvallisuuden ja riskien jatkuva arviointi ja niiden puutteellisuudesta välitön ilmoittaminen esimiehelle tai työnantajalle. Henkilökunnan perehdyttäminen ja kouluttaminen turvallisuusriskien ja häiriötilanteiden varalta parantaa tilanteiden hallintaa ja vähentää niiden aiheuttamaa psyykkistä kuormitusta. Asianmukaiset turvallisuuslaitteistot avun hälyttämistä varten on osa myös osa turvallisuusjärjestelyjä turvakotityössä. (Työturvallisuuslaki 2002, §14, §27).

Työntekijä on velvollinen noudattamaan työpaikallaan määrättyjä turvallisuusohjeita ja vaaratilanteisiin saatua koulutusta. Yleisiin velvollisuuksiin viitaten on työntekijän noudatettava työnsä ja olosuhteiden edellyttämää turvallisuutta, terveellisyden ylläpitämistä, siisteyttä, huolellisuutta ja varovaisuutta. Käytännön turvakotityössä tämä tarkoittaa toimitiloissa tehtävän ympäristön siisteyden ylläpitämistä ja tavaroiden järjestelmällistä sijoittamista sekä asiakkaiden välitöntä turvaa ennakoiden mahdollisia ulkopuolisia uhkia. Työnantaja on velvollinen ottamaan huomioon työn kuormitustekijät sekä perehdyttämään työntekijät työhön. Turvakotityössä suurin kuormittava tekijä on henkinen jaksaminen ja psyykkisten oireiden ennaltaehkäiseminen. (Työturvallisuuslaki 2002, §18, §10).

Turvallisuus on hyvin moniulotteinen käsite, eikä siitä voida asiakastyössä tinkiä. Täyden turvallisuuden huomioiminen turvakotityössä antaa asiakkaalle mahdollisuuden päästä irti väkivallan pelosta ja saada oikeutettua suojaa sekä turvaa. Työnantajalla on vastuu luoda suositusten ja lakien vaatima ympäristö, jossa on paitsi turvallista työskennellä, myös asiakkaiden turvallista asua. Kaikki mahdolliset riskit on tunnistettava eikä yksityisen palvelun tuottajan ole vara jättää turvallisuusaukkoja toimintaansa. Yksikin laiminlyönti työtä tai turvallisuutta kohtaan voi paitsi tehdä asiakkaiden olon turvattomaksi, myös saattaa koko yritystoiminnan huonoon arvoon.

6 TEOREETTISEN TURVAKOTISIMULAATION KEHITTÄMISTYÖ

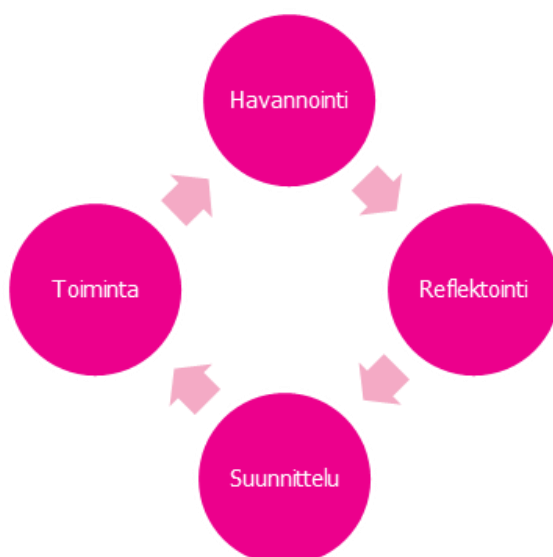
Korkeakoulusta valmistuvan tulisi olla osaaja, joka kykenee kehittämään työyhteisön toimintaa ja omaa työtään. Parhaiten tämä toteutuu osallistumalla aktiivisesti erilaisiin projekteihin ja olemalla osallinen todellisen työelämän kehittämistyössä. Opinnäytetyö on toimeksiantajan liiketoiminnan kehittämistä. Yritykset tarvitsevat jatkuvaa kehittämistyötä oman toimintansa kannattavuuden parantamiseen ja yhteiskunnan tarvitsemien palveluiden takaamiseen sen muuttuvassa ympäristössä. (Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti 2014, 12–14).

Opinnäytetyössä tehdään teoreettinen turvakotisimulaatio, joka sijoittuisi Ylä-Savon alueelle. Työssä tarkastellaan turvakotitoimintaan soveltuvia vuokrattavia kiinteistöjä. Lisäksi opinnäytetyössä arvioidaan kiinteistöjen toimivuutta turvakotityön toteuttamiseen yksityisenä sosiaalipalvelun tuottajana. Kiinteistöissä kiinnitetään huomioita ympäristön turvallisuuteen, asiakastyön toteuttamisen turvallisuuden sekä kiinteistön pohjaratkaisuun. Turvakodin toimitiloihin vaadittavat ominaisuudet on määriteltä Turvakotipalvelujen kansallisissa laatusuosituksissa. Turvallisuutta sosiaali- ja terveysalan yrityksissä on määriteltä useiden eri lainsäädäntöjen avulla. Käytämme näitä ohjeina sopivan kiinteistön valikoitumiselle.

Teimme syventävän harjoittelun aikana kehittämistehtävänä pienen tutkimuksen turvakotihenkilöstön mitoutukseen sekä pätevyyteen liittyen. Työharjoittelun kehittämistehtävässä tutkimme koulutusmahdollisuuksia toimeksiantajalla jo työskenteleville lastensuojelun asiantuntijoille. Tehtävässä tarkastelimme täydennyskoulutusvaatimuksia. Työntekijöiden pätevyyttä määrittää laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (2015) ja Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2013.)

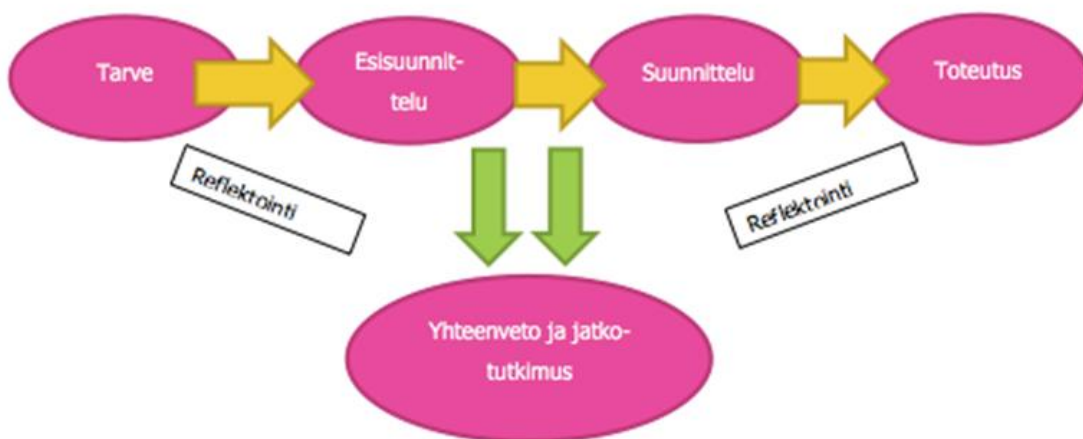
Kehittämistyö on toimintaa, jonka tavoitteena on tutkimustulosten myötä esimerkiksi luoda uusia palveluita ja tuotantomenetelmiä. Kehittyminen on prosessi, jolla haetaan muutosta. Opinnäytetyö on soveltava tutkimus, jossa sovelletaan uusinta tutkimustietoa ongelmien ratkaisemiseen. Opinnäytetyön kehittämistyöstä syntyvät tulokset ovat hyödynnettävissä uusissa tutkimus- ja kehittämisprojekteissa. (Heikkilä, Jokinen ja Nurmela 2008, 20–21).

Kehittämistehtävää voi kuvata vaiheittain tapahtuvana projekti- eli hanketyönä (katso kuvio 3). Vaiheista aloitetaan yleensä työn havainnoinnista, eli tehdään havaintoja siitä mitä tehdään. Seuraavana vaiheena tulee havainnoitujen asioiden reflektointi, jossa pohditaan ja analysoidaan havaintoja. Reflektoitujen havaintojen pohjalta tehdään projekti- tai hanketyölle suunnitelma, jota sitten toiminnan osuudessa ryhdytään toteuttamaan. Kehä alkaa toiminnan myötä alusta, eli havainnoidaan toimintaa, jota lähdetään kehittämään uudestaan reflektointiin avulla. Näin toimintaa pystytään arvioimaan jatkuvasti sekä kehittämään. (Heikkilä ym. 2008, 25–26).

KUVIO 3. Projektityövaiheet (Heikkilä ym. 2008, 25-28.)

Tavallisesti projektityössä voidaan erotella esimerkiksi kehittämistarpeet, ideointi ja selvitysvaiheet ja suunnitteluvaihe. Hanketyö on kuvattu kuviossa 3. lineaarisena prosessina, mutta todellisuudessa vaiheet limittyivät tai olivat päällekkäisiä. Projektin etenemistä voidaan kuvata myös spiraalimaisena. Vierellä olevassa kuviossa on kuvattu syklisen etenemisen vaiheita, jotka tapahtuvat hanketyön eri vaiheiden välillä. Syklin etenemisen aikana voidaan palata reflektoinnin avulla uudestaan alkuun. (Heikkilä ym. 2008, 25- 26).

Kuvio 4. Hankeen etenemisvaiheet (Heikkilä ym. 2008, 20.)

Opinnäytetyömme eteni pääsääntöisesti kuvion 4 mukaan. Jouduimme palaamaan usein puolentoista vuoden aikana tarve- ja esisuunnitteluvaiheisiin, sillä toimeksiantajalla tuli muutoksia turvakotitoiminnan toteuttamisen suunnitelmiin. Työn eteneminen seisahtui hetkeksi esisuunnitteluvaiheeseen, jolloin pohdimme turvakotisimulaation sisällön laajuutta. Koko turvakotitoiminnan käynnistäminen ja toteuttaminen olisi ollut liian iso työmäärä yhden opinnäytetyön sisällöksi. Turvakotitoiminnan käynnistäminen voidaan jakaa useaksi eri osa-alueeksi, joita voi käyttää uusissa opinnäytetyöissä. Esimerkiksi asiakastyö ja työmenetelmät voivat olla opinnäytetyö itsessään. Suunnitteluvai-

heessa oppinäytetyömme keskittyi kiinteistöjen ja turvallisuuden osa-alueisiin. Oppinäytetyössä sivutaan käytännön asiakastyötä väkivaltaerityisessä työssä. Yhteenveto ja jatkotutkimus asiat ovat edenneet suunnitellusti kohti sosionomikoulutuksemme loppua.

6.1 Turvakotisimulaation ideointi ja esisuunnittelu

Idea oppinäytetyölle lähti toimeksiantajan ideasta yritystoimintansa kehittämiseen. Toimeksiantajalla oli jo pohjaa ja ajatuksia, kuinka turvakotisimulaatiota voitaisiin lähteä viemään eteenpäin. Toimeksiantaja oli saanut aikaisemmin yhteydenottoja sosiaalityöntekijöiden kautta asiakasperheistä, jotka tarvisivat välitöntä suojaa ja ammattiapua muun muassa väkivaltilanteissa. Toimeksiantaja ajatteli mahdollisen turvakotitoiminnan käynnistyvän oppinäytetyön aikana vuosina 2015- 2016. Vuoden 2015 keväällä ja syksyllä toimeksiantajan kanssa käydyissä palaverissa ideoimme turvakotiopinnäytetyön sisältöä sekä laajuutta.

Toimeksiantaja olisi halunnut meidän toteuttavan turvakodin perustamisen ja toiminnan käynnistämisen ideoinnin ja suunnittelun lisäksi, kuten oppinäytetyön työsuunnitelmassa esitimme. Päätimme kuitenkin yhdessä ohjaavan opettajan ja toimeksiantajan kanssa, että keskitymme tässä oppinäytetyössä kehittämään vain tietyn osa-alueen toimeksiantajan määrittelemästä kokonaisuudesta. Osa-alueeksi valikoitui esisuunnitteluvaiheessa viihtyisien ja turvallisten tilojen suunnittelu, toteutus ja toiminnallinen arviointi. Toimitilojen toteutus olisi sisältänyt yrityssalaisuuden piiriin kuuluvia tietoja, joten tässä vaiheessa oppinäytetyöstämme oli tulossa salainen.

Esisuunnitteluvaiheessa oppinäytetyömme teko pysähtyi hetkellisesti. Alkuperäinen suunnitelma oli perustaa turvakoti Ihalan tuvan kiinteistön tiloihin Iisalmeen. Palaverissa syksyllä 2014 kävimme keskustelun, jossa toimeksiantajan selvittää aluehallintovirastolta onko turvakodin perustaminen mahdollista lastensuojeluyksikön yhteyteen. Selvittäminen vei aikaa aina kesään 2015, jolloin saimme tietää, ettei aluehallintovirasto anna lupaa turvakodin perustamiselle lastensuojeluyksikön yhteyteen. Tämä tieto muutti oppinäytetyömme täysin teoreettiseksi kokonaisuudeksi, missä emme toteutta toimitiloja emmekä havainnoi toiminnallista osuutta. Oppinäytetyön salaisena pitäminen, ei myöskään ollut enää teoreettisessa toteutuksessa millään tavalla olennaista, sillä oppinäytetyö ei enää sisältänyt mitään salaisena pidettävää materiaalia.

Turvakotityön ja naisiin kohdistuvan väkivallan ollessa ajankohtainen, internetmateriaalia oli rajattomasti. Totesimme, että ajankohtaisia aihealueeseen liittyviä teoksia ei ollut saatavilla kuin muutama. Suurin osa lähteistä on peräisin Ensi- ja turvakotiliiton omista julkaisuista, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisuista sekä erinäisistä lakiteksteistä.

Lähteitä tutkiessa tietoon tuli avun hakua rajoittavia rakenteellisia tekijöitä. Turvakodin sijainti, maksukäytännöt ja palvelujärjestelmän toimimattomuus ovat iso osa-alue, johon tässä oppinäytetyössä halutaan kiinnittää mahdollisimman tarkkaan huomiota. Yksityisenä sosiaalipalvelun tuottajana on mahdollisuus vaikuttaa kaikkiin edellä mainittuihin asioihin sekä räätälöidä palveluja asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaan (Ojuri ja Laitinen 2015, 24.) Lain valtion varoista maksettavasta korvauk-

sesta turvakotipalvelun tuottajalle (2014) tullessa voimaan poistui myös maksukäytännöistä vallinnut epätietoisuus, sillä nykyään turvakotipalvelut ovat aina kaikille maksuttomia. Valtio korvaa turvakotipalvelujen tuottajalle suoraan asiakkaan maksut.

6.2 Turvakotisimulaation suunnittelu

Avun hakemisen kynnystä madaltavaksi Turvakoti työnä -kirjan selvityksessä (Ojuri ja Laitinen 2015, 24) haastateltavat ovat kokeneet sen, että turvakoti olisi samalla paikkakunnalla. Turvakodin sijainti toisella paikkakunnalla herätti huolta arjen toimivuudesta. Joillekin matkasta turvakotiin oli tullut myös este avun hakemiselle. Asiakkaat kokivat erittäin haastavaksi arjen sujumiselle sen, että turvakoti sijaitisi eri paikkakunnalla, tai useamman sadan kilometrin päässä asuinkunnasta. Turvakotiin saa tulla ympäri Suomen, asuinpaikkakunnasta ja kansalaisuudesta riippumatta. Tämän turvakotipalveluiden etäisyyksien asiakasystävällisyys on mielestämme asia, johon tällä opinnäytetyöllä pyritään vaikuttamaan. Ylä-Savon alueella lähimmät turvakodit sijaitsevat Kuopiossa ja Oulussa.

Opinnäytetyön sisältöä ja rakennetta suunniteltaessa toimeksiantaja halusi rajata toiminnan sijoittuvan Iisalmen alueelle. Paikkakuntana Iisalmi palvelisi laajaa aluetta Savossa. Iisalmi sijaitsee keskipisteenä ja kohtuullisten ajomatkojen päässä isoista ja pienistä paikkakunnista. Esimerkiksi etelässä sijaitsevat Siilinjärvi ja Kuopio. Toimeksiantajalla on suhteita useisiin eri kuntiin lastensuojelutyön kautta. Näin ollen turvakoti palvelisi myös Iisalmea laajemmalla alueella.

Simulaatiossa toimeksiantaja rajasi käytännön asiakastyön pois opinnäytetyöhön kuuluvaksi. Yksityisenä yrittäjänä täysin matalankynnyksen palvelu ei ole mahdollista välttämättä toteuttaa, ellei valtio suoraan toiminnan käynnistymisestä alkaen tue turvakotipalvelun tuottamista. Turvakotiin ei näin ollen voi tulla ”suoraan”, ilman mitään kontaktia turvakotiin. Yksityiseen turvakotiin asiakas ohjautuisi sosiaalitoimen tai muun viranomaistahon kautta. Itse turvakodin toimitiloissa ei olisi päivystävää työntekijää 24/7, mutta turvakodin työntekijöihin on mahdollisuus tarvittaessa saada yhteys aina puhelimitse. Asiakkaan tavalla tai toisella otettua yhteyttä turvakotiin, eli asiakkuuden vireilletulosta alkaen, asiakkaalla on ammattilaisen ympärivuorokautinen läsnäolo. Näin asiakkaalla on mahdollisuus saada tarvittaessa kriisiapua. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013, 20, 32).

Työharjoittelumme aikana teimme kehittämistehtävän toimeksiantajalle. Tehtävässä kartoitimme Ihalan Tuvan ja Satuniemen yksiköiden halukkuutta kouluttautua väkivaltaerityiseen työhön. Näin ollen nykyisissä toimeksiantajan yksiköissä työskentelevistä työntekijöistä saataisiin lisäkoulutuksella päteviä työntekijöitä turvakotityöhön. Toimeksiantajan eli Satuniemi Oy palkkalistoilla olevia työntekijöitä on riittävästi, jotta heitä voidaan hyödyntää turvakodin päivystystoiminnassa. Tällaiseen toimintamalliin joudutaan tyytymään toiminnan osalta, koska tietoa turvakodin rahoitusmalleista ei vielä ole.

Toimeksiantaja määritteli opinnäytetyön ohjaajaksi Ihalan Tuvan vastaavan ohjaajan Satu Arbeliuksen. Arbeliuksella on pitkä työkokemus sosiaali- ja terveydenhoitoalalta sekä laajaa kosketuspintaa väkivaltatyöhön. Hänellä on Terveystieteiden (AMK) tutkinto, sekä hän on käynyt lisäkoulutuksia. (Ihalan Tupa 2016). Palaverissa kesällä 2015 opinnäytetyön ohjaajan kanssa rajasimme opinnäytetyön aihetta lisää. Tavoitteena opinnäytetyössä on arvioida kahta omakotitaloa jotka ovat vuokra-kiinteistöjä Iisalmen alueelta. Tarkastelemme niiden soveltuvuutta turvakodin toimitiloiksi.

Turvakotitarkoitukseen soveltuvan rakennuksen tulee olla kapasiteetiltaan riittävä sekä suunniteltu ja sijoitettu siten, että se antaa mahdollisimman terveellisen ja turvallisen ympäristön väkivaltaa kokeneille. Kapasiteettien riittävyys ja tilojen tarkemmat selvennykset määrittelemme kappaleessa 6.3 turvakotitoiminnan potentiaaliset kiinteistöt. Opinnäytetyössä käytettiin kahta erilaista satunnaisesti valikoitua esimerkki taloa mahdollisista toimitiloista. Vertailemme kiinteistöjä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen laatimaan Turvakotipalvelujen kansallisiin laatusuosituksiin. Laatusuosituksessa luetellaan turvakodin toimitiloilta vaadittavat ominaisuudet. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2013c, 27).

6.3 Turvakotitoiminnan potentiaaliset kiinteistöt

Arvioimme kiinteistöjä turvakotitoiminnanaloittamiseksi Turvakotipalvelujen kansallisten laatusuositusten (2013) pohjalta. Arvioitavana on kaksi erilaista kiinteistöä Iisalmen alueelta. Vertailuun valitut asunnot sijaitsevat Lippuniemen ja Marjahaan asuinalueilla. Olemme arvioineet laatusuositusten perusteella kahta erillistä omakotitaloa ja sitä mitä toimitiloilta vaaditaan.

Laatusuositukset sisältävät määrittelyn siitä, kuinka paljon huoneita tarvitaan tietylle asiakasmäärälle, mikä on huoneiden mininikoko ja kuinka saniteettitilat jaotellaan asiakaspaikkojen mukaan. Suosituksena ovat turvakodin mahdollisimman kodinomaiset tilat, kuten aikuisten, lasten ja yhteiseen oleskeluun tarvittavat huoneet. Toimitilojen asuinhuoneet tulisi sijoittaa niin, että eri sukupuolten ja eri kulttuurista tulevien erityistarpeet on huomioitu. Tilat tulee suunnitella, niin että ne ovat mahdollisimman esteettömät. Sieltä tulee löytyä asiakkaiden omat tilat, sekä hallinto- ja kriisityöntilat. Laatusuosituksissa vaaditaan asiakirjahallintoa varten lukittavat toimistotilat ja omat neuvottelutilat. Henkilöstölle määritellään työ- ja taukotilat. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2013).

Ennen käyttöönottoa tulee turvakodin tiloilla olla hyväksyntä terveydensuojeluviranomaisilta, pelastustoimelta ja lupaviranomaisilta. Tässä opinnäytetyössä aikaisemmin kerroimme Valviran ja aluehallintoviraston yritykselle myöntämästä luvasta tuottaa sosiaalialan palveluja sekä yrityksen velvollisuudesta kirjata omavalvontasuunnitelma. Kiinteistöjä arvioidessa käytimme turvallisuusopettaja Marko Korhosen konsultaatiota ympäristön turvallisesta ja suojaisasta sijainnista. Sijainti ja ympäristö ovat ratkaiseva tekijä kiinteistöjen valinnalle. Asiakkailta tulee olla mahdollisuus käyttää julkisia kulkuneuvoja, jos ei omista omaa kulkuneuvoa tai sitä ei voida käyttää. Taulukko 2. on tehty yksinkertaistamaan laatusuosituksen mukaiset toimitiloilta vaadittavat ominaisuudet.

Taulukko 2. Turvakodin toimitiloilta vaadittavat ominaisuudet.

Turvakodin toimitiloilta vaadittavat suoitukset	Lippuniemi	Marjahaka
Miehille ja naisille erikseen varatut saniteettitilat		X
Omat sisäänkäynnit, Kodinomaiset oleskelu ja keittiötilat	X	X
Asuinhuone yksintulevalle, vähimmäiskoko 7m ²	X	X
Asuinhuone vanhemmalle ja kahdelle kouluikäiselle, vähimmäiskoko 12m ²	X	X
Suuremman perheen huoneen vähimmäiskoko 18 m ²		
Asuinhuoneiden eri sukupuolen tai kulttuuritaustan erityistarpeiden huomionti		X
Lukittavat toimistotilat asiakirjahallinnolle	X	X
Neuvottelu/kriisityön tilat	X	X
Henkilökunnan työ- ja taukotilat	X	X

Vertailtavien asuntojen valintaan vaikuttivat niiden erilaiset tilaratkaisut, sijainti sekä asuntojen välinen ikäero. Lippuniemen kiinteistö on paljon vanhempi vertailtavaan 2004 rakennettuun Marjahaan taloon. Lippuniemen talo on kuitenkin 2000-luvulla sisältäpäin remontoitu nykyaikaisilla materiaaleilla ja kodinkoneilla. Molemmissa vertailtavissa asunnoissa on sähkölämmitys, ilmalämpöpumppu sekä puulla lämmitettävä leivinuuni. Vertailtavien asuntojen sijainti määriteltiin turvallisuusopettaja Korhosen (2016) mukaan, jonka avulla minimoidaan kaikki ympäristöön liittyvät turvallisuus riskit ja saadaan kaksi erilaista vertailtavaa kiinteistöä. Mahdollisimman esteettömän toimitilan tekeminen vaatisi tarkempaa tutustumista talojen sisätiloihin. Arviointi perustuu myynti-ilmoitusten kuvien ja ulkopuolella vierailun arvioinnin varaan.

Ensimmäinen Turvakotipalvelujen kansallisiin laatusuosituksiin (2013) perustuva vertailtava asunto sijaitsee Iisalmen Lippuniemessä noin kolmen ja puolenkilometrin päässä Iisalmen kaupungin keskustasta. Toimitilan sijainti on rauhallisella omakotitaloalueella, josta on hyvät paikallisliikenteen kulkuyhteydet missä ulkoilumaastot ovat lähellä. Vuonna 1985 betonielementtirungosta rakennettu ja tiiliulkovuorauksella varustettu omakotitalo on hyvin suojaisalla paikalla. Tontin koko aluetta rajaa tiheä pensasaita. Aita toimii näköesteinä tontille. Takapihalla on omenapuu, iso nurmialue, keinu ja kukkapenkki. Suojaisalla takapihalla on turvallinen ulkoilumahdollisuus turvakotiin tulleille asiakkaille.

Toinen vertailtava kiinteistö sijaitsee uudella ja rauhallisella Marjahaan asuinalueella lähellä valtatietä, noin neljän kilometrin päässä Iisalmen kaupungin keskustasta. Julkiset liikenneyhteydet ovat puutteelliset Marjahaan alueella. Lähimmälle paikallisliikenteen pysäkillä on pitkä matka. Puutteelliset liikenneyhteydet pakottavat käyttämään omaa autoa asioidessa kaupungilla.

Marjahaan omakotitalo on rakennettu 2004 ja rakennusmateriaalina on käytetty puuta. Talo näyttää hyvin modernilta. Pihapiiriin kuuluu iso autokatos, kaksi varastoa, lasitettu terassi ja paljon kukkia sekä kasveja. Asunnon tontti on hyvin avoin, eikä takaa samanlaista turvallisuutta turvakodin asiakkaille kuten Li-puniemen asunto.

Laatusuosituksen mukaan yhden hengen huoneen koko tulee olla vähintään 7m². Kahden hengen tai yhden vanhemman ja kahden kouluikäisen lapsen huoneen vähimmäiskoko 12m². Lippuniemen ja Marjahaan esimerkeissä huoneiden vähimmäiskoot ylittävät suosituksen vaatimukset ja sopivat käytettäväksi turvakotitoimintaan. Lippuniemessä esimerkkinä toimivaa asuntoa voidaan käyttää yksin asiakkaana olevana aikuisen tai monilapsisen perheen kanssa. Laatusuosituksen mukaan huoneiden lukumäärä Lippuniemen talossa ei ole riittävä. Marjahaan esimerkissä huoneita on kahdeksan ja se on riittävä useammalle asiakasperheelle. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2013, 26–27).

Turvakodin paikkalukua ei voida määrittää sitovaksi samalla tavalla kuten muissa sosiaalialanpalvelua tarjoavissa yrityksissä kuten lastensuojeluyksiköissä. Lippuniemen toimitilat vastaavat vaadittaviin ominaisuuksiin, jossa yhtä aikuista tai perhettä kohden ovat riittävät huonetilat ja yksi saniteettitila. (Terveyden- ja hyvinvoinnilaitos 2013). Toimitiloissa on kaksi erillistä makuuhuonetta 13,9m² ja 11,6m². Olohuone on 19,2m², keittiö 18m², takahuone 9m² sekä sauna ja suihkutilat. Lippuniemen talossa on yksi Wc, varastotila 8,6m² ja autovaja 17,3m² jotka ovat lämmitettäviä. Kokonaisasuinpinta-ala on 104m². Marjahaan omakotitalossa on viisi makuuhuonetta, olohuone, työhuone, vierashuone, keittiö, iso aula ja eteinen, kodinhoituhuone, pesuhuone, sauna ja kaksi vessaa. Kokonaispinta-ala on huikeat 180m². Huoneiden neliökoot vaihtelevat 10 m² ja 15 m² välillä. Asuntojen lämmitys- ja käyttökustannukset ovat suoraan verrannollisia asuntojen kokoon nähden. Suuremmat kiinteistön käyttökustannukset nostavat turvakodin liiketoiminnan kustannuksia ja näin ollen päivähintaa yhtä turvakotiasiakasta kohden.

Lippuniemen asunnosta on vain yksi wc, mikä soveltuu suosituksen mukaan vain yhdelle henkilölle tai yhdelle perheelle. Jos asiakkaana on toista sukupuolta edustava henkilö ei wc:tä voida käyttää. Marjahaan asunnosta löytyy kaksi wc:tä, joten talo soveltuu kahta erillistä sukupuolta edustavan henkilön oleskeluun. Molemmista asunnoista löytyvät tarvittavat peseytymiseen kuuluvat tilat. Toimitilat soveltuvat aikuisten ja lasten käyttöön kodinomaisuudellaan (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2013.)

Lippuniemen kiinteistössä voidaan käyttää lämmitettävää autovajaa asiakirjahallintoa ja henkilökunnan työ- sekä taukotilaa varten. Autovajaan voidaan sijoittaa lukittavat henkilökohtaiset vaatekaapit, asiakirjakaapit sekä tarvittava työpöytä paperitöiden tekemiseen. Neuvotteluja varten voidaan käyttää lämmitettävää varastoa tai ovin suljettavaa takahuonetta. Marjahaan kiinteistö on monihuoneinen iso talo. Talosta löytyvät tarvittavat edellä mainitut henkilökunnan- ja asiakirjahallinnon tilat sekä asiakkaan kanssa tarvittava erillinen neuvottelutila. Molemmien asunnon toimitiloihin liittyy paljon huomioitavia työturvallisuusriskejä. Erityisesti tulisi ottaa huomioon asiakirjahallinnon säilyttämisen vaatimukset (Korhonen 2016.)

Asiakastietojen dokumentoiminen ja kirjaaminen ovat iso osa turvakotitoiminnan arkea. Asiakkaan asiakirjat ovat työntekijöille käytännötoiminnan apuvälineitä. Työntekijän velvollisuus on ottaa huomioon asiakkaan asiakastietojen käsittelyssä asiakkaan turvallisuus. Sosiaalihuollon dokumentointi on säädetty eri laeissa; laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000), laki sosiaalihuollon asiakirjoista (2015) ja arkistolaki (1994). Näiden edellämainittujen lakien mukaan voi kunta- tai yksityinen palveluntuottaja tehdä sopimuksen siitä kumpi taho ylläpitää asiakkaiden henkilötietojen ja rekisterien dokumenttien säilytystä.

Lippuniemen toimitilat vastaisivat hyvin yhden perheen tai yhden asiakkaan asumisen suosituksia. Sijainti asunnolla on erinomainen. Kulkuyhteydet julkisella liikenteellä, rauhallisen asuinalueen ja näköesteen peittävän pensasaidan ansiosta voi myös ulkoilla turvallisesti. Asunto vaatii hieman pintarakennus- ja muutostöitä. Autovajaan voidaan kulkea ulkokautta isosta ovesta tai kodinhoitohuoneen kautta pienemmästä ovesta. Ovet olisi vaihdettava lukollisiin. Asunto vaatii uudet hälytys- ja palojärjestelmät sekä murtosuojatun ulko-oven (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013c, 46.)

Marjahaan toimitilat voivat toimia useammalle asiakkaalle tai asiakasperheelle samanaikaisesti. Näihin toimitiloihin voisi myös ottaa eri sukupuolia edustavia perheitä tai eri kulttuuritaustan omaavia asiakkaita, koska huoneet ovat eripuolilla taloa. Julkisten kulkuyhteyksien puuttumisen myötä Marjahaan aluetta turvakodin sijaintina tulisi miettiä uudelleen. Asunnon piha on hyvin avoin ja se vaatisi esimerkiksi suojaisan pensasaidan istuttamisen tontin rajalle näköesteeksi turvallisuuden luomiseksi. Sisätilat ovat modernit ja pintamateriaalit muokattavissa. Asunto vaatii turvallisuusasiantuntijan katsauksen vaadittavista turvallisuusjärjestelyistä, kuten esimerkiksi hälytys- ja palojärjestelmän asennuksesta.

Lopullisen turvakotitoiminnan tilojen valinta pitäisi tehdä yhdessä toimeksiantajan kanssa tutustumalla fyysisesti asunnon tiloihin. Se onko opinnäytetyössä vertailtavista tiloista kumpikaan todellisuuden toiminnan toimitiloja, on vaikea sanoa. Emme päässeet vierailemaan toimitiloissa, siksi jouduimme tekemään arvioinnit myynti-ilmoitusten kuvien perusteella. Tilojen täydelliseen turvallisuuden arviointiin tarvittaisiin turvallisuusalan ammattilainen kertomaan, kuinka paljon muutoksia tulisi tehdä ja olisiko kaikki muutokset kannattavia yrittäjän näkökulmasta. Turvakotipalvelujen kansallisten laatusuosituksen perusteella arvioitavat kiinteistöt ovat potentiaalisia eri asiakaryhmille turvakotitoiminnassa. Tavoitteemme opinnäytetyön kiinteistöjen löytämiseen ja niiden arvointiin onnistui.

6.4 Turvakotipalvelujen henkilöstö

Riittävät resurssit ovat keskeinen osa turvakotitoiminnan toteuttamista. Toiminnan perusta on palvelun laadussa, henkilöstössä ja sen ammattitaidossa (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013, 25.) Tämän opinnäytetyön toimeksiantaja on suunnitellut hyödyntävänsä lastensuojeluyksiköissä olemassa olevaa henkilöstöä työskentelemään turvakodissa. Näin toimeksiantaja mahdollistaisi työntekijöille työnkierron sekä vaihtelevuuden työtehtäviin. Toimeksiantajalla työskentelevät lastensuojelun asiantuntijat, joilla täyttyy lain vaatima kelpoisuus (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015.)

Turvakotitoiminnassa käytetään henkilöstön mitoituksen ohjeena Lastensuojelun ympärivuorokautisen hoidon ja kasvatuksen valvontaohjelmaa. Minimimääräksi on määritelty yksi työntekijä perhettä kohden (1:1). Laadun takaamiseksi kuitenkin turvakodissa on hyvä työskennellä ympärivuorokautisesti vähintään 1,5 työntekijää perhettä kohden (1,5:1). Henkilöstö minimi turvakodissa on kahdeksan henkilöä. Tähän henkilöstön minimimäärään voidaan sisällyttää erityistyöntekijät, kuten lapsityöntekijä sekä sosiaalityöntekijä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013, 25).

Työntekijän ammattipätevyyttä ja osaamista määritetään kelpoisuusvaatimuksilla (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 2005.) Asiakkaiden tarpeiden perusteella arvioidaan työntekijöiden tarvittava osaaminen. Kaikilla turvakodin työntekijöillä tulee olla kelpoisuusvaatimuksien mukainen pohjakoulutus sosiaali- ja terveysalalta, eli soveltuva korkeakoulututkinto. Näin perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksien myötä voidaan varmistua henkilöstön tunteuksesta väkivallan ilmiötä ja vaikutuksia kohtaan. Koulutuksen avulla saadaan myös lisäkeinoja väkivaltaongelmien varhaiseen tunnistamiseen, avun- ja hoidon tarpeen arviointiin sekä väkivaltaa kohdanneen asiakkaan korkeatasoiseen ammatilliseen apuun ja tukeen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013, 25–26).

Yksikön johtajana ja toiminnan vastuuhenkilönä toimii sosiaalityöntekijän kelpoisuuden omaava henkilö. Muilta työntekijöiltä Turvakotipalveluiden kansalliset laatusuosituks (2013) vaativat vähintään korkeakoulututkinnon. Lapsityötä tekevällä työntekijällä tulee olla sovellettavissa oleva korkeakoulututkinto sekä riittävää erikoistumista traumatyöskentelyyn lasten kanssa. Sovellettavissa olevia tutkintoja on esimerkiksi sairaanhoitaja (AMK), sosionomi (AMK) tai psykologi. Väkivaltaerityinen työ on vaativaa ja intensiivistä asiakastyötä, joka kuormittaa työntekijöitä. Väkivaltatyötä tekeville kuuluu antaa mahdollisuus osallistua omaa työtä tukeviin koulutuksiin sekä työnohjaukseen. Täydennyskoulutusta kuuluu antaa kriisi-, trauma- ja väkivaltatyöhön sekä uhkatilanteisiin. Erityisosaaminen sukupuoli- ja kulttuurisensitiiviseen työhön tulee löytyä. Kuten myös edellä mainitussa 5.1 turvallinen asiakastyö osiossa henkilöstö on mukana turvallisuussuunnitelmaa tehtäessä sekä henkilöstö perehdytetään turvallisuussuunnitelmaan. Työhön turvakodissa perehdytetään aina perusteellisesti. Tähän laatusuosituksissa kehoitetaan määrämään perehdytyksestä vastaava henkilö. Henkilöstön hyvinvoinnin ylläpitämisestä on laadittava kirjallinen suunnitelma. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013, 26).

7 TURVAKOTISIMULAATION ARVIOINTI

Väkivaltatyön avainasemassa on yhteistyö eri osapuolten kesken, mikä takaa kokonaisvaltaisen avun ja turvan asiakkaalle (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2013, 30.) Tämä opinnäytetyö ja toimeksiantajan tuleva turvakotitoiminta olisi Iisalmen alueella hyvä alku moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi kohti alueen yhteisiä tavoitteita, käytäntöjä sekä ongelmanratkaisuja väkivaltailmiön ympärillä. Turvakoti- sekä väkivaltatyön edelleen kehittyessä systemaattisemmaksi palveluksi, on opinnäytetyömme ajanhermolla uraa uurtavana työnä yksityisen sosiaalipalvelun tuottajan näkökulmasta. Loimme tällä opinnäytetyöllä myös itsellemme mahdollisen urapolun väkivaltatyössä, jota lähteä työstämään missä elämänvaiheessa katsomme sen itsellemme sopivaksi.

Toimeksiantajalla on 15 vuoden kokemus lastensuojelutyöstä ja pitkä historia terveysalan ammattilaisena. Satuniemi ja Ihalan Tuvan konserni on kyennyt vastaamaan lastensuojelun yhä muuttuviin tarpeisiin. Yritys on tunnettu laadukkaasta lastensuojelutyöstään. Näin ollen on loogista lähteä kehittämään kohdennettua sosiaalialanpalvelua, kuten turvakotitoimintaa ja väkivaltaerityistä työtä. Konsernin sukupolven vaihdoksen ollessa ajankohtainen onkin hyvä miettiä yksityisenä palveluntuottajana sosiaalialan erityispalvelujen tarvetta ja näin kyetä reagoimaan yhteiskunnan ilmiöihin ja muutoksiin.

Opinnäytetyömme tuotti paljon hyödyllistä materiaalia toimeksiantajalle ja toimeksiantajan yksiköissä työskenteleville työntekijöille. Toimme kehittämistehtävän myötä uutta motivaatiota ja intoa työntekijöille kehittää ammatillisuuttaan sosiaalialalla. Yllätyimme kuinka laaja kokonaisuus väkivaltatyö on. Asiakastyö on monisäikeistä. Olemme koulutuksen aikana keskittäneet opinnot lastensuojeluun ja saanut sitä myötä vahvan teoriapohjan asiakkaiden kanssa tehtävään työhön sekä opinnäytetyöhön. Väkivaltatyössä vaaditaan vahvaa palvelujärjestelmän osaamista, johon sosionomikoulutus on tuonut vahvan pohjan opintopolusta riippumatta.

Pääsimme opinnäytetyössämme tavoitteeseen löytämällä turvakodille potentiaalisen toimitilan huomioiden tämän hetkiset turvakotitoimintaa säätelevät suositukset sekä ohjeistukset. Opinnäytetyöprosessin aikana turvakotitoimintaa koskeva lainsäädäntöä tarkennettiin, ja sitä ollaan edelleen laajentamassa. Nämä muutokset ovat muuttaneet kokonaisuudessaan koko turvakotitoiminnan käynnistysprosessia. Henkilökohtaiset tavoitteet perehtyä väkivaltatyön perusteisiin teorian muodossa täyttyivät. Itse työskentelyprosessi aiheen ympärillä oli molemmille opettavainen ja lisäsi taitoja ajankäyttöön, suunnitelmallisuuteen sekä verkostoitumiseen.

Turvakodin sijainnilla on ratkaiseva rooli väkivallan uhrin tai uhrien avunhakemiseen. Sijainnin tulisi olla matalankynnyksen palvelua ja olla julkisten liikenneyhteyksien äärellä, mutta silti tarpeeksi syrjässä, jotta uhrin ei tarvitse tulla turvattomaksi. Tilan ja toiminnan pitäisi kuitenkin pysyä huomiota heikentämättömänä toimintana. Tämä tuo haasteellisuutta todella toimivan tilan ja lokaation löytymiseen.

Palvelujärjestelmä on myös kankea ja byrokraattinen turvakotitoiminnan järjestämiseksi. Asiakkaiden ohjautuvuus turvakotitoimintaan on vieläkin epäselvää. Toiminnan kannattavuus yksityisyrittäjän näkökulmasta on kyseenalaista. Avun saatavuus ympärivuorokauden kaikille ja mihin kellon aikaan tahansa ilman viranomaisyhteistyötä on haastavaa järjestää.

Teoreettinen turvakotisimulaatio on Satuniemen toimeksianto oman liiketoimintansa kehittämiseksi. Simulaatio on tehty Satuniemen yrityksen omaan käyttöön. Työ olisi siirrettävissä mihin alueelle tahansa yksityisen palveluntuottajan toiminnan aloituksen pohjaksi. Simulaatio on käyttökelpoinen osa turvakodin käynnistämiseen, mutta vaatii vielä jatkotutkimuksia.

Hankkeen toteutumista estää tällä hetkellä eniten resurssikysymykset. Henkilökuntaa tulee kouluttaa ja rahoitus toiminnan käynnistämiseen sekä ylläpitämiseen on edelleen auki. Lupaviranomaisten kanssa tulisi neuvotella toiminnan muodoista. Satuniemen ja Ihalan Tuvan johdon resurssit ovat rajalliset uuden toiminnan käynnistämiseen.

Turvakodissa monipuolisen asiakastyön toteuttamisen haasteeksi näemme Ensi- ja turvakotiliiton haluaman palvelukeskusmallin. Malliin kuuluu akuutti suoja, kriisityötä kaikille väkivaltatilanteen osapuolille, ennaltaehkäisevää palvelua, vertaisryhmätoimintaa, yksilö- ja ryhmätyöskentelyä. Lisäksi turvakotitoiminnan rinnalla toimii jatkuvasti Ensikotityö. Mielestämme yksityisenä palveluntuottajana tätä Ensi- ja turvakotiliiton palvelukeskusmallia tuotettavista palveluista tulisi jakaa useamman toimijan kesken. Esimerkiksi yksityinen yrittäjä tuottaisi väkivaltatilanteissa välittömän suojan sekä kriisivun tarvittaville osapuolille. Konsultaatio- sekä erityisammattilaisen apua olisi mahdollista saada tarpeen mukaan muiltakin toimijoilta. Ensi- ja turvakodin rooli olisi enemmänkin koordinoida akuutin kriisin jälkeistä asiakastyötä ja tarjota avopalveluita. Asiakkaat mieltävät Ensikodin kaltaisen toiminnan olevan yhtä kuin turvakotitoimintaa, jossa asiakkaana on vain pieniä vauvoja ja asiakastyötä toteuttaa vapaaehtoistyöntekijät. Asiakkaat sotkevat helposti Ensi- ja turvakoti käsitteet, eivätkä akuutin väkivaltatilanteen keskellä uskalla hakea apua.

Ensi- ja turvakotien liitto voisi mielestämme olla myös vetovastuussa järjestelmällisen ennaltaehkäisevän työn koordinoinnissa, koota tilastoja ja tutkimuksia sekä tarjota ajantasaisia koulutusmahdollisuuksia turvakotihenkilöstölle. Liitto olisi myös mielestämme ratkaisevassa roolissa kokemusasiantuntijoiden hyödyntämiseen auttamistyössä, samaan tapaan kuin lastensuojelussa hyödynnetään Voikukia- hankkeessa vanhempia, jotka ovat käyneet läpi huostaanottoprosessin oman lapsen kohdalla. Näitä hankkeita voitaisiin myös yhdistää, sillä väkivaltatyö ja lastensuojelu ovat tiiviisti kytköksissä toisiinsa.

Kehittämistehtävämme on luoda teoreettisesti turvakodin toimitilat toimeksiantajalle Iisalmeen. Arvioimme kehittämistehtävää Sinisen meren strategian avulla. Opinnäytetyön käytäntöön viemiseksi ja tutkimustulosten hyödyntämiseksi sekä tulosten analysoimiseksi käytetään sinisen meren strategian nelikenttämallia. Nelikenttämalli kyseenalaistaa liiketoiminnan strategisen logiikan mallin sisältävällä neljällä kysymyksellä (Kim ja Mauborgne 2015, 63.)

Taulukko 3. Turvakodin kehittäminen nelikenttämallissa (Kim ja Mauborgne 2015, 70.)

<p>Poista</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rahoitus toiminnan alkaessa <ul style="list-style-type: none"> o Valtio o Yksityinen - Lupa-asiat <ul style="list-style-type: none"> o Yrityksen haastava perustaminen → byrokratia 	<p>Korosta</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tarve - Vaikuttavuus - Väkivaltatyön kehittäminen <ul style="list-style-type: none"> o Valtakunnallinen ja paikallinen
<p>Supista</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ennakkoluuloja <ul style="list-style-type: none"> o Asiakkaiden tiedon vähyys o Viranomaisten tiedon vähyys - Korkea kynnyks <ul style="list-style-type: none"> o Konsultaatio apu, tietämättömyys tarjolla olevista palveluista eri toimijoiden & viranomaisten kesken kesken o Asiakas 	<p>Luo</p> <ul style="list-style-type: none"> - väkivalta erityisen työn kehittäminen - erityisosaamisen tuominen Ylä-Savoon - väkivallan ehkäisytyö - Viranomaisyhteistyö (Marak) - Yksityinen turvakoti <ul style="list-style-type: none"> o Turvallisuus o Omat toimitilat

Nelikenttämalliin kuuluu neljä kysymystä, joilla herätetään keskustelua ja toimitaan tarpeiden mukaan. Mallin täyttäminen on haasteellista. Tällöin yritys joutuu tutkimaan perusteellisesti kilpailutekijöitä ja ottamaan huomioon hiljaista tietoa oletuksineen. Kysymyksissä pohditaan mitä toimialalla itsestäänselvyytenä olevia tekijöitä pitäisi poistaa, mitä tekijöitä supistaa, korostaa ja mitä uutta toimialalle tulisi luoda. (Kim ja Mauborgne 2015, 64, 70).

Taulukossa 3. turvakotitoimintaa käynnistäessä poistaisimme rahoituksen vaikeudet sekä sekavan jälkijunassa tulevan valtionkorvauksen turvakotitoiminnan ylläpitämisestä. Emme näe, että yksityisyrityksellä olisi resursseja toimintaan tällä mallilla. Lisäksi karsisimme Suomessa vallitsevaa lupa-käytäntöä ja viranomaisten päällekkäistä valvontaa. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, ettei turvakoti voi toimia samassa rakennuksessa, mutta voisi kuitenkin toimia saman rakennuksen erillisessä tilassa. Työntekijät eivät voi olla samoja, jotka työskentelisivät molemmin puolin.

Toiminta supistaisi ennakkoluuloja turvakotitoiminnasta sekä asiakastyöstä. Väkipalvaerityisen työn toteuttamisella pystyttäisiin vaikuttamaan viranomaisten sekä asiakkaiden tietouteen siitä mitä kaikkea turvakotityö pitää sisällään. Tarkoitus on toteuttaa matalankynnyksen palvelua, mutta silti kynnyks on liian korkea asiakkaalle ja viranomaisille suositella tai ohjata asiakasta menemään väkivaltatilanteissa turvakotiin edes keskustelemaan tilanteesta. Harva viranomainen tietää, että turvakodin työntekijät tarjoavat myös konsultaatioapua vaikeisiin ja epäselviin tilanteisiin.

Korostaisimme turvakotityössä tarvetta väkivaltaerityisen työn osaamiselle, saatavuudelle sekä kehittämiselle. Tämä kaikki toteutettaisiin paikallisella ja valtakunnallisella tasolla. Tällä työllä pystyisim-

me luomaan erityisosaamista harjoittavan yksikön Ylä-Savon alueelle, joka palvelisi laajaa asiakaskuntaa koko Savon alueella. Väkivaltaerityistä työtä pitäisi kehittää lisää esimerkiksi viranomaisyhteistyön osalta. Tällä opinnäytetyöllä kehitimme myös teoreettisen mahdollisuuden turvakodin perustamiselle Ylä-Savon alueelle.

Opinnäytetyössä olemme ottaneet huomioon eettisyyden. Opinnäytetyön kysymyksiä olemme mietineet yhdessä ohjaavan opettajan, toimeksiantajan ja opinnäytetyön tekijöiden kesken. Eettisyys näkyy myös opinnäytetyöhön osallistuvien tahojen kunnioittamisella ajankäytöllisesti ja omalla kriittisyydellä käytettäviä lähteitä kohtaan. Tarkastelimme kriittisesti muun muassa sinisen meren strategian nelikenttämallin avulla suome sosiaalipalvelujen tuottamisen tilaa. Arvioimme turvakotisimulaation käytännön toteutumista ja eri toimijoiden roolia rakentavasti.

Opinnäytetyön aiheen rajaaminen ja kysymysten asettelut nostivat työn luotettavuutta. Lähteitä, niiden käyttöä ja luotettavuutta jouduimme rajaamaan ajankohtaisuuden mukaan. Saatavilla oli paljon vanhentunutta tutkimustietoa. Olemme opinnäytetyössä lisänneet ja koonneet aineistoa käyttäen apuna ohjaavaa opettajaa, jonka avulla saimme opinnäytetyöhön lisää soveltuvaa aineistoa. Työskentelyä olemme pohtineet yksilöinä sekä pareina aina opinnäytetyön aloittamisesta asti. Olemme antaneet rakentavaa palautetta toisillemme opinnäytetyön prosessin aikana. Ajankäytöllisesti jouduimme muuttamaan jo sovittuja suunnitelmia jo useamman kerran työskentelyn alkuvaiheessa. Opinnäytetyön nimi on muuttunut prosessin aikana vastaamaan sisältöä.

Opinnäytetyön avainsanat löytyvät FINTO- järjestelmästä. Opinnäytetyö on tarkastettu plagioinnin suojaohjelmalla. Opinnäytetyössä ei ole käytetty toissijaisia lähteitä. Kuvien, tilastojen ja kuviodien tekijänoikeudet on tarkistettu.

8 TEOREETTISEN TURVAKOTISIMULAATION JATKOTUTKIMUSMAHDOLLISUUDET

Jo esisuunnitteluvaiheessa toimeksiantajan ajattelema uusi liiketoiminta ja sen kehittämistyö todettiin laajaksi kokonaisuudeksi. Sitä pilkkomalla saadaan useita jatkotutkimusmahdollisuuksia. Tämä opinnäytetyö on perusta ja pohja, jonka myötä turvakotitoimintaa pystytään käynnistämään.

Jatkotutkimusmahdollisuuksia on useita. Tämän työn näkökulmasta loogisia jatkotutkimuksia olisi toiminnan jo käynnistyttyä laadullinen asiakastytyväisyystutkimus, jossa haastateltaisiin turvakodin asiakkaita. Toinen tutkimus olisi käynnissä olevasta asiakastyöstä, jossa kehitettäisiin käytössä olevia työmenetelmiä akuutissa kriisityössä sekä tuotaisiin ajatuksia ennaltaehkäisevään väkivaltaerityiseen työhön.

Tämän opinnäytetyön suora jatkotutkimus olisi turvakodin toimitilojen arviointi toiminnallisista menetelmin. Ennen arviointi turvakodin olisi hyvä olla toiminnassa noin vuoden ajan. Toiminnan sekä henkilöstön pitäisi olla vakiintunut. Näin pystyttäisiin arvoimaan tässä työssä huomioitujen seikkojen merkityksellisyyttä sekä kiinteistövalinnan toimivuutta.

9 PÄÄTÄNTÖ

Opinnäytetyön prosessin aikana huomasimme, kuinka keskeneräistä väkivaltatyön kenttä on. Tämän pohjalta olisi mielenkiintoista olla mukana jatkotutkimuksissa tavalla tai toisella ja nähdä jo toiminnassa olevan turvakodin asiakastytytyväisyyskyselyn tuloksia. Kouluttautuminen väkivaltaerityisen työn ammattilaiseksi ja työn tavoitteista sekä laadusta tiedottaminen olisivat mielestämme erityisen tärkeitä Ylä-Savon alueella. Ammatillinen mielenkiintomme väkivaltatyötä kohtaan antaisi myös opinnäytetyön toimeksiantajalle yhden markkinoitavan asiakastyön erityisosaamisen.

Kampanjat väkivaltatyössä ovat nykyään näkyvämpiä turvakotien asiakastyön kiirehuippuina kuten jouluna. Suomen saama huomautus naisiin kohdistuvan väkivaltatyön puutteista Amnesty Internationalilta, sai Suomen päättäjät heräämään. Herääminen tapahtuu hitaasti tabuna pidettyyn aiheeseen perhe- ja lähisuhdeväkivallan yleisyydestä yhteiskunnassa. Työtä on paljon väkivaltaerityisen osaamisen alueella. Asiakasmäärät kasvavat kuten esitetään tilastossa 2 Turvakotien asiakkaat 2016 (THL 2016d.)

Väkivalta ei ole vain aikuisten ongelma, jossa lapset ovat sivustakatsojia (Ojuri ja Laitinen 2015, 33.) Väkivallasta tulee uskaltaa kysyä kaikilta. Vain harva väkivaltaa kokeneista tai toteuttaneista uskaltaa tai osaa hakea suoraan apua (Siukola 2014, 28.) Väkivalta on inhimillinen ja sosiaalinen ongelma, jota ei tule hyväksyä. Väkivalta tulee poistaa niin pitkälle kuin se on mahdollista. (Paavilainen ja Pösö 2003a).

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- AER, Janne 2012. Lastensuojelu-oikeus. Lapsi ja perhekohtaisen lastensuojelun oikeudelliset perusteet. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- AMNESTY INTERNATIONAL 2016. Vuosiraportti. Ihmisoikeuksia puolustavat rakenteet ovat vaarassa [Verkkoartikkeli]. Saatavissa: <https://www.amnesty.fi/ihmisoikeuksia-puolustavat-rakenteet-ovat-vaarassa/>
- AMNESTY INTERNATIONAL 2017. Russia: Domestic violence puts women at greater risk [verkkoartikkeli]. Amnesty.org. [Viitattu 2018-01-25.] Saatavissa: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/02/russia-domestic-violence-law-puts-women-at-greater-risk/>
- ARKISTOLAKI L 831/1994. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-10-17.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940831?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ARKISTOLAKI>
- ELO, Aulikki. 2015-06-26. Turvakotiin yhä enemmän tulijoita. Savon Sanomat. [Viitattu 2016-09-22.] Saatavissa <http://www.savonsanomat.fi/kotimaa/Turvakotiin-ya-enemmän-tulijoita/530779>
- ENSI- JA TURVAKOTIEN LIITTO 2006. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta: auttamisen käytäntöjä. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- ENSI- JA TURVAKOTIEN LIITTO 2013. Väkivaltatyön laitos- ja avopalvelutyön laatukriteerit 2.0. [verkkajulkaisu]. Ensi- ja turvakotien liitto 2013. [Viitattu 2018-02-12.] Saatavissa: <http://docplayer.fi/2408397-Vakivaltatyon-laitos-ja-avopalvelutyon-laatukriteerit-2-0-perhe-ja-lahisuhdevakivallan-ehkaisy-ja-hoito-hyvaksyty-liittohallituksessa-12-12.html>
- ENSI- JA TURVAKOTIEN LIITTO 2015. Ensikodit [verkkosivu]. Ensi- ja turvakotien liitto. [Viitattu 2015-09-25.] Saatavissa: <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/ensikodit-ja-muu-vauvaperhetyo/ensikodit/>
- ENSI- JA TURVAKOTIEN LIITTO 2016a. Mikä on väkivaltaa? [verkkosivu]. Nettiturvakoti. [Viitattu 2016-09-22.] Saatavissa: https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page_id=12
- ENSI- JA TURVAKOTIEN LIITTO 2016b. Turvakodit. [verkkosivu]. [Viitattu 2016-09-22.] Saatavissa: <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/vakivaltatyo/turvakodit/>
- FORSBERG, Hannele 2000. Lapsen näkökulmaa tavoittamassa: arviointitutkimus turvakotien lapsikeskeisyyttä kehittävästä projektista. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.
- HAUTAMÄKI, Jari 1997. Väkivalta käännekohta miehen elämässä. Helsinki: Miessakit Ry.
- HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE SOSIAALIHUOLTOLAIKSI JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAIKSI. HE 164/2014. Eduskunta. [verkkodokumentti]. [Viitattu 2018-02-12.] Saatavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_164+2014.pdf
- HENKILÖTIETOLAKI L 523/1999. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-10-17.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=henkil%C3%B6tietolaki>
- IHALAN TUPA 2016. Ihalan Tupa toiminta [verkkosivu]. Ihalan Tupa ja Polku Oy. [Viitattu 2016-09-22.] Saatavissa: <http://www.ihalantupa.fi/toiminta>
- INFORMATION OM SVERIGE 2018. Information om Sverige [verkkajulkaisu]. Internationalsverige.org [Viitattu 2018-01-25.] Saatavissa: <https://www.informationsverige.se/Engelska/Samhalle/Samhallsorientering/Pages/Väld-i-nära-relationer.aspx>
- KORHONEN, Marko 2016-09-26. Turvallisuusopettaja. [Haastattelu.] Joensuu: Pohjois-Karjalan aikuis-opisto.

KUOPION KAUPUNKI 2016. Kuopion turvakoti [verkkosivu]. Kuopion Kaupunki. [Viitattu 2016-09-26.] Saatavissa: <https://www.kuopio.fi/web/sosiaalipalvelut/kuopion-turvakoti>

LAKI LAPSEN HUOLLOSTA JA TAPAAMISOIKEUDESTA L 361/1983. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-11-07.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>

LAKI SOSIAALIHUOLLON AMMATTIHENKILÖISTÄ L 817/2015. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-11-01.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150817?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuollon%20ammattihenkilöistä%20>

LAKI SOSIAALIHUOLLON AMMATILLISEN HENKILÖSTÖN KELPOISUUSVAATIMUKSISTA L 272/2005. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-02-13.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050272>

LAKI SOSIAALIHUOLLON ASIAKKAAN ASEMASTA JA OIKEUDESTA L 812/2000. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-10-17.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20sosiaalihuollon%20asiakkaan%20asemasta%20ja%20oikeudesta>

LAKI SOSIAALIHUOLLON ASIAKIRJOISTA L 159/2007. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-10-17.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150254?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=159%2F2007>

LAKI VALTION VAROISTA MAKSETTAVASTA KORVAUKSESTA TURVAKOTIPALVELUJEN TUOTTAJALLE L 1354/2014. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-10-17.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141354?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=valtion%20varoista%20maksettavasta%20korvauksesta%20turvakotipalvelujen%20tuottajalle%20>

LAKI YKSITYISISTÄ SOSIAALIPALVELUISTA L 922/2011. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-09-15.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110922>

LASTENSUOJELULAKI L 417/2007. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-09-22.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>

LAUOKARI, Aki 2016. 2016-02-24. Raportti: Naisiin kohdistuvan väkivallan kitkentä riittämätöntä Suomessa. Turun Sanomat [verkoartikkeli]. [Viitattu 2018-02-12.] <http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/850159/Raportti+Naisiin+kohdistuvan+vakivallan+kitkenta+riittamaton+Suomessa>

MIELENTERVEYSLAKI L 1116/1990. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-10-17.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19901116?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=MIELENTERVEYSLAKI>

NATIONAL NETWORK TO END DOMESTIC VIOLENCE 2018. Danger Assessment [verkkosivu]. Womenslaw.org. [Viitattu 2018-01-15.] Saatavissa: <https://www.womenslaw.org/danger-assessment>

OFFICE OF WOMEN'S HEALTH 2018. Domestic or intimate partner violence [verkkosivu]. U.S. Department of Health and Human Services. [Viitattu 2018-01-15.] Saatavissa: <https://www.womenshealth.gov/relationships-and-safety/domestic-violence>

OJASALO, Katri, MOILANEN, Teemu, RITALAHTI, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

OJURI Auli ja LAITINEN Merja 2015. Turvakoti työnä. Selvitys Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten turvakotityön sisällöistä ja vaikutuksista. Helsinki: Ensi- ja turvakotienliitto ry.

OULUN ENSI-JA TURVAKOTI RY 2006. Mies varikolle: Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulu: Kalevaprint.

ORANEN, Mikko ja LAAKSAMO, Elli-Maija 2003. Lapsikeskeinen väkivaltatyö turvakodeissa. Julkaisussa PAAVILAINEN, Eija ja PÖSÖ, Tarja (toim.) Lapset, perhe ja väkivaltatyö. Porvoo: WSOY, 237—258.

PAAVILAINEN, Eija ja PÖSÖ, Tarja 2003a. Lapset, perhe ja väkivaltatyö. Porvoo: WSOY.

PAAVILAINEN, Eija ja Pösö, Tarja 2003b. Lasten kokema perheväkivalta käsitteenä ja ilmiönä. Julkaisu PAAVILAINEN, Eija ja PÖSÖ, Tarja (toim.) Lapset, perhe ja väkivaltatyö. Porvoo: WSOY, 13—43.

PERTTU, Sirkka 1999. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Ensi- ja turvakotienliitto.

RÖNNKÖ, Leena, RYTKÖNEN, Timo 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.

SATUNIEMI 2016. Satuniemen toiminta [verkkosivu]. Sijaiskoti Satuniemi Oy. [Viitattu 2016-09-22.] Saatavissa: <http://www.satuniemi.com/toiminta>

SIUKOLA, Reetta 2014. Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? Esimerkkinä päihde- ja mielenterveys-työ. Tampere: Juvenes Print.

SOSIAALIHUOLTOLAKI L 1301/2014. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-09-26.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki>

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ 2008. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset. TUNNISTA, TURVAA JA TOIMI. Sosiaali- ja terveystoimelle paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen [verkkajulkaisu]. Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 2016-09-30.] Saatavissa: <http://docplayer.fi/15165912-Tunnista-turvaa-ja-toimi.html>

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ 2011. Riskien hallinta ja turvallisuussuunnittelu. Opas sosiaali- ja terveydenhuollon johdolle ja turvallisuusasiantuntijoille [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2016-09-22.] Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/112106/URN%3ANBN%3Afi-fe201504226148.pdf?sequence=1>

SUOMEN PERUSTUSLAKI L 731/1999. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-09-26.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

TERVEYDENHUOLTOLAKI L 1326/2010. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-10-17.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=terveydenhuoltolaki>

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS 2013. Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset [verkkokirja]. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. [Viitattu 2016-09-22.] Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110192/URN_ISBN_978-952-245-924-4.pdf?sequence=1

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS S.A. Lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomake [verkkodokumentti]. [Viitattu 2016-11-01.] Saatavissa: <https://www.kuopio.fi/documents/12153/6459220/Lähisuhdeväkivallan+suodatin-+ja+kartoituslomake/a0f20f71-5ef6-47dc-8ad0-c4199a33fbd0>

THL 2016a. Lastensuojelun käsikirja. Aluehallintovirasto ja lastensuojelun valvonta [verkkajulkaisu]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2016-09-22.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-valvonta/aluehallintovirasto-ja-lastensuojelun-valvonta>

THL 2016b. Lastensuojelun käsikirja. Sosiaalihuollon omavalvonta [verkkajulkaisu]. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. [Viitattu 2016-09-22.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-valvonta/sosiaalihuollon-omavalvonta>

THL 2016c. Lastensuojelun käsikirja. Valvira ja lastensuojelun valvonta [verkkojulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnilaitos. [Viitattu 2016-09-22.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-valvonta/valvira-ja-lastensuojelun-valvonta>

THL 2016d. Turvakotipalvelut 2016. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos [verkkojulkaisu]. Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut tilastot. [Viitattu 2018-11-1.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/turvakotipalvelut>

THL 2015. Turvakotipalvelujen tuottamista koskeva puitesopimus. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2015-09-25.] Saatavissa: https://www.thl.fi/documents/10531/1773249/Puitesopimus pohja_10062015.pdf/ff22defa-2fd4-47ac-9fcc-e4068d492c6f

TILASTOKESKUS 2015. Perhe- ja lähisuhdeväkivallasta noin neljännes kohdistuu lapseen [verkkojulkaisu]. Tilastokeskus: rikos- ja pakkokeinotilastot. [Viitattu 2016-09-22.] Saatavissa: http://tilastokeskus.fi/til/rpk/2014/15/rpk_2014_15_2015-05-28_tie_001_fi.html

TILASTOKESKUS 2016. Rikos- ja pakkokeinotilasto 2015 [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2016-09-22.] Saatavissa: https://www.stat.fi/til/rpk/2015/15/rpk_2015_15_2016-05-30_fi.pdf

TYÖTURVALLISUUSLAKI L 738/2002. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-09-22.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

VALTIONEUVOSTON ASETUS TURVAKOTIPALVELUJEN TUOTTAMISELLE ASETETTAVISTA EDELLYTYKSISTÄ L 598/2015. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2015-09-25.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150598>

YK:N LAPSEN OIKEUKSIEN SOPIMUS L 90/1991. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-09-26.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060#idp1676288>

UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS 2016. Universal Declaration of Human Rights [verkkojulkaisu]. Office of the high commissioner. [Viitattu 2016-10-17.] Saatavissa: <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=fin>

VALVIRA 2015. Sosiaalihuolto [verkkosivu]. [Viitattu 2016-10-17] Saatavissa: <http://www.valvira.fi/sosiaalihuolto>

THE WASHINGTON POST 2016. The Washington Post [verkkojulkaisu]. The best countries of gender equality may also have a domestic violence problem [Viitattu 2018-01-27.] Saatavissa: https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/06/10/the-best-countries-for-gender-equality-may-also-have-a-domestic-violence-problem/?utm_term=.b199ec865700